

Fördelningspolitik – för alla utom de fattigaste?

- Under den socialdemokratiska regeringstiden blev de marginaliserade fler. Samtidigt urholkades ersättningssystemen och den relativa fattigdomen ökade. Under den borgerliga regeringen kvarstår gruppen av marginaliserade, trots goda år i svensk ekonomi. Denna grupp har i hög grad sjuk- och aktivitetsersättning samt ekonomiskt bistånd, och här är förändringarna små. Inriktningen mot att minska utanförskapet är nödvändig, men otillräcklig för att minska fattigdom.
- Vårt utvidgade mått på marginaliserade visar att andelen personer som tre år i rad haft minst 80 % av disponibelinkomsten från sociala ersättningar har ökat från 3,9 % 1993 till 5,3 % 2000 till 6 % 2006. Därefter har sannolikt uppgången hejdats, men någon tydlig nedgång kan heller inte skönjas. Även de hemlösa som saknas i den löpande statistiken har ökat i antal.
- Oavsett regering hamnar de mest ekonomiskt utsatta i kläm. Även i perioder av god ekonomisk utveckling ökar den relativa fattigdomen. Inkomstfördelningen blir alltmer ojämn. Den s k Ginikoefficienten närmar sig genomsnittet i OECD. Dels ökar inkomsterna snabbare för de högst betalda, dels halkar de lägst betalda efter medianinkomsten. Vilka ambitioner finns att göra inkomstfördelningen jämnare, eller är målet istället att öka inkomstspridningen?
- De fördelningspolitiska målen är och har varit otydliga. De är även svåra att följa upp. Vi anser att det behövs fördelningspolitiska mål som framför allt värnar om de mest ekonomiskt utsatta. En av välfärdsstatens grundläggande uppgifter bör vara att begränsa fattigdom, hemlöshet och utslagning.
- De fördelningspolitiska medlen ser ut att gå från allmänna välfärdssystem till mer av målinriktade åtgärder för vissa grupper, något som förstärkts under den borgerliga regeringen med de senaste initiativen för ensamstående mödrar och fattiga ålderspensionärer. Det saknas en diskussion om detta skifte; vilka för- och nackdelar som finns. Vi ser en risk i att viktiga drivkrafter i ekonomin sätts ur spel samt att systemen blir mer oöverskådliga. Vi framhåller nödvändigheten av att komplettera makroinriktade åtgärder såsom ersättningssystem, skatter, sysselsättning och tillväxt med mer mikroinriktade åtgärder för att motverka fattigdom. Det handlar om att stärka institutioner och deras samordning.
- Nya indikatorer som bättre mäter fattigdom behövs. SCB bör få i uppdrag att ta fram ett mått som redovisas mer frekvent och som inkluderar de som är utsatta bland transfereringsberoende samt dem som idag är utsatta men som saknas i statistiken. Endast då kan den ekonomiska politiken utformas så att fattigdom begränsas, vilket minskar riskerna med en svensk och internationell trend av en eventuellt fortsatt ökande skevhet i inkomstfördelningen.

Fördelningspolitik – för alla utom de fattigaste?

	<u>Sida</u>
1. Inledning	3
2. Fördelningspolitik – några teoretiska utgångspunkter	3
3. Svenska mål och medel	7
4. Svensk och internationell Inkomstfördelning	9
5. Kompletterande mått på inkomstfördelning	12
6. Ett utvidgat mått på marginalisering	13
7. Nu krävs bättre statistik om de marginaliserade	18
8. Fokus: Utvecklingen för tre utsatta hushållstyper	21
9. Valdeltagande bland ekonomiskt utsatta	31
10. Frågor för den fortsatta diskussionen	34

Definitioner i denna rapport:

Marginaliserade:

Personer som tre år i rad haft minst 80 % av sin disponibla inkomst från arbetsmarknadsstöd, sjukförsäkring, sjuk- och aktivitetsersättning, bostadsbidrag och/eller ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt utsatta:

Personer som är marginaliserade, upplever ekonomisk kris och som har ofrivilligt låg materiell levnadsstandard. Vi använder detta mått som alternativ till marginaliserade i rapporten, väl medvetna om att det ofta är svårt att avgöra skillnaden. En marginaliserad person behöver inte vara ekonomiskt utsatt även om han/hon har stort behov av sociala ersättningar, och kan även ha stöd från det övriga hushållet.

Absolut fattigdom:

Andelen som understiger 50 eller 60 % 1991 års medianinkomst.

Relativ fattigdom:

Andelen som understiger 50 eller 60 % av medianinkomsten.

Gini-koefficient:

Det vanligaste måttet på inkomstfördelning. Måttet antar ett värde mellan noll och ett. Vid noll råder maximal jämlikhet och alla har lika stora inkomster. Vid ett råder maximal ojämlikhet och en individ har alla inkomster.

1. Inledning

Sverige har länge karaktäriserats av relativt jämnt fördelade inkomster, samtidigt som förmögenhetsfördelningen varit mer ojämn. Flera rapporter från exempelvis SCB, Regeringskansliet, OECD, och nu senast även Arbetarrörelsens Ekonomiska Råd, pekar på att inkomstfördelningen blir allt skevare, även om den i förhållande till många andra länder fortfarande är jämn. Vår rapport visar på en liknande utveckling.

En förklaring utgår från att Sverige är del av en internationell utveckling där personer med de högsta inkomsterna drar ifrån. En annan förklaring utgår från att Sveriges inkomstfördelning blir allt ojämnare – och snabbare än i många andra länder – eftersom även personer med de lägsta inkomsterna släpar efter. Många med låga inkomster befinner sig utanför arbetsmarknaden och har blivit mer beroende av transfereringar. Båda förklaringarna är giltiga. Medan den första förklaringen är mer allmänt accepterad, är det svårare att förklara varför ett land som uppvisar flera år av god tillväxt samtidigt har en växande grupp av ekonomiskt utsatta.

Denna rapport fokuserar på att jämföra den ekonomiska politikens mål och medel med inkomstfördelningens utveckling. Vilka mål har satts upp av olika regeringar och hur har medlen anpassats till målen? Hur har sedan utvecklingen sett ut för dem som är ekonomiskt utsatta eller marginaliserade? Särskilt utsatta grupper av äldre, unga vuxna och ensamstående föräldrar analyseras. Vi diskuterar också vilka behov som finns av nya mått på ekonomiskt utsatta, eftersom dagens mått sannolikt fångar in personer som trots allt har en god levnadsstandard samtidigt som personer missas som egentligen har ett behov av ekonomiskt stöd. Endast genom att skapa bättre mått kan den ekonomiska politiken sätta upp mål och medel som bättre anpassas till den rådande utvecklingen och försöker minska den ökade relativa fattigdomen.

Inledningsvis går vi igenom fördelningspolitik och inkomstutjämning utifrån teoretiska perspektiv, inklusive dess koppling till tillväxt och effektivitet. Efter genomgången av mål, medel och utfall avslutar vi rapporten med ett antal frågor som vi skulle uppskatta om de fick större genomslag i debatten om den ekonomiska politiken. Med hänsyn till att vi här kan visa att valdeltagandet bland de marginaliserade är relativt högt, om än lägre än bland övriga, är fördelningsfrågor ett område politiken knappast har råd att negligera.

2. Fördelningspolitik – några teoretiska utgångspunkter

Vilket syfte har fördelningspolitiken?

Fördelningspolitiken syftar i första hand till att utjämna hushållens inkomst- och förmögenhetsstruktur. Med hjälp av skatter och transfereringar kan den ekonomiska politiken förändra den fördelning av inkomster som marknaden ger upphov till.

Den disponibla inkomsten, som framkommer när skatter dras ifrån och transfereringar läggs till, utvecklas därmed jämnare än den inkomst som hushållen får enbart via arbete och företagande. Det sker en omfördelning från höginkomsttagare till låginkomsttagare. Det sker också i mycket stor utsträckning en omfördelning mellan indi-

viderna själva under olika perioder i livet.¹ På så sätt utjämnas levnadsstandarden via fördelningspolitiken.

Hur mäter man egentligen levnadsstandard?

Disponibel inkomst under ett enskilt år (och justerat för hushållets storlek) används ofta som en indikator på levnadsstandard. Detta är dock problematiskt. Om mätperioden förlängs åtskilliga år avspeglas den materiella levnadsnivån bättre. En individ kan befinna sig i olika faser av sin karriär under livet, och rör sig vanligen mellan olika inkomstnivåer. Dessutom räknas inte offentligt finansierade varor och tjänster in i disponibelinkomsten, och därmed kan även individer med låga inkomster ha en relativt god levnadsstandard.

Begreppet levnadsstandard ger heller inte en fullständig bild av välfärden i ett land. Det mäter kvaliteten och kvantiteten av varor och tjänster som befolkningen får del av, men säger ingenting om andra aspekter av livskvalitet såsom fritid, säkerhet, tillgång till kultur, social och mental hälsa samt miljö.

Amartya Sen (som fick ekonomipriset till Alfred Nobels minne 1998) och Martha Nussbaum har utvecklat ett annat betraktelsesätt som tar hänsyn till individernas förmågor och utvecklingsmöjligheter (eng. *capability approach*). Det kan handla om möjligheterna att leva ett långt liv, samt delta i politiska, sociala och ekonomiska sammanhang. Här fokuseras på individernas frihet och möjligheter snarare än tillgång till resurser och nyttoaspekter. Fattigdom enligt detta synsätt blir då att individen berövs sina utvecklingsmöjligheter (eng. *capability deprivation*).

Begreppet "absolut fattigdom" utgår dock ifrån en snävare satt minimiinkomst och mäts utifrån ett antal individer som befinner sig under en viss inkomstnivå, oavsett tid och plats. Om en regering bestämmer sig för att garantera inkomsten upp till en viss nivå med hjälp av socialförsäkringar och bidrag kan detta vara inkomstnivån som reglerar antalet absolut fattiga. Å andra sidan kan sänkta sociala ersättningar bidra till en lägre absolut fattigdom, samtidigt som den i realiteten ökar och därför kan även "absolut fattigdom" som begrepp vara problematiskt. Den "relativa fattigdomen" är istället en andel av medianinkomsten för befolkningen i stort. Inom EU och OECD är denna andel satt till 60 %, men även 50 % av medianen är ett använt mått.

Varför fördelas inkomster ojämnt?

Det finns ofta många och komplexa skäl och synsätt till varför inkomstfördelningen kan vara ojämn i ett land. De klassiska ekonomerna Smith, Malthus och Riccardo var alla intresserade av fördelningen av produktionsfaktorerna: Arbete, kapital, jord och på senare tid har ekonomerna lagt till entreprenörskap och humankapital.

Förvärvsinkomster bestäms på arbetsmarknaden utifrån utbud och efterfrågan på arbetskraft. De påverkas även av om det finns få arbetstagare med en unik kunskap eller om det endast finns en eller ett fåtal arbetsgivare. Den offentliga sektorn kan exempelvis betraktas som en köpare av arbetskraft, ett monopson som kan hålla tillbaka löneutvecklingen.

¹ Av de 6,8 miljoner som genomsnittssvensken betalar i skatter kommer 45 % tillbaka samma år som skatten betalas, 35 % kommer tillbaka vid någon annan tidpunkt under livet och resterande 18 % omfördelas till andra individer. Se Bilaga 9 till långtidsutredningen SOU 2003:10: Fördelningen ur ett livscykelperspektiv.

Inte minst i ett kunskapssamhälle växer humankapitalets betydelse. Inkomsten påverkas i hög grad av utbildning och arbetstagarnas särskilda färdigheter (en del medfödda och andra utvecklade med åren).

Det finns diskriminering som håller tillbaka inkomster utifrån exempelvis kön, ras, religion och kultur.

Individens egen inställning till mängden arbete i förhållande till mängden fritid har också stor betydelse för inkomsten.

Det är även möjligt att betrakta inkomstfördelning utifrån ett klassperspektiv. Med ett sociologiskt synsätt indelas klass i låg-, medel- och höginkomsttagare. Här studeras också rörligheten mellan inkomstnivåer och klasser.

Karl Marx såg klass utifrån ett ekonomiskt synsätt och såg den beroende av relationen till produktionsfaktorerna: Såsom arbetare, kapitalister, egenföretagare (petit bourgeoisie), tjänstemännen och chefer som medlar mellan arbetare och kapitalister, lumpproletariatet (de kroniskt arbetslösa) och bönder. Klasskampen utmålades som central för den sociala strukturen av kapitalism. Intressant att notera är att Marx såg de kroniskt eller strukturellt arbetslösa som ointressanta för klasskampen, men att de skulle gynnas av en revolution.

Idag har klasskampen fått nya attribut, såsom ras och kön. Halleröd & Westberg (2006) pekar på betydelsen av klass och kön för inkomstutvecklingen. Fördelningens politikens resultat blir att detta till viss del kompenseras. Kvinnors genomsnittliga positiva livsnetto² uppgår i Sverige till ca 1 miljon kronor. Genom den offentliga sektorns försorg överförs således en knapp miljon kronor från en genomsnittlig man till en genomsnittlig kvinna under en livstid. Den omfördelning som sker inom hushållet ingår inte, och ingen hänsyn tas till oavlönat hemarbete.

Hur ser man att inkomstfördelningen är ojämn?

Det vanligaste sättet att mäta inkomstfördelning är att använda den italienske statistikern Corrado Gini's mätmetod som han introducerade 1912. Den så kallade Gini-koefficienten är ett spridningsmått som mäter hela befolkningen och antar värdet 0 när inkomsten är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhet, d v s när en person får alla inkomster. Ett annat sätt att beskriva måttet är att ange den andel av inkomstsumman som måste omfördelas för att total jämnhet skall vara uppnådd.

I Sverige är inkomsten i ett internationellt perspektiv relativt jämnt fördelat och här uppgår Gini-koefficienten enligt SCB till ungefär 0,3 för *disponibelinkomsten* om kapitalvinster inkluderas. För att fördelningen ska bli helt jämn måste ungefär 50 % av inkomstsumman omfördelas, vilket innebär en Gini-koefficient för *faktorinkomsten* på 0,5. Om å andra sidan livsinkomsten mäts sjunker andelen till 20 %, vilket innebär att årsinkomsterna är 2 ½ gånger så ojämnt fördelade som livsinkomsterna.

Andra – och mer begränsade – mått kan vara att beräkna förhållandet mellan summan av de inkomster som tillfaller de 20 % av befolkningen som har de högsta inkomsterna och summan av de inkomster som tillfaller de 20 % som har de lägsta inkomsterna. Likaså kan man beräkna förhållandet mellan det värde som avgränsar de 10 % som har högst inkomst och det värde som avgränsar de 10 % som har lägst inkomst. Då avspeglas endast inkomstspridningen för en mindre del av befolkningen.

---

2 Livsnettot är positivt om personer får tillbaka mer än de betalat in under livet.

Det finns problem med Ginikoefficienten som andra index försöker råda bot på. Ett exempel är att länder med stor befolkning tenderar att få högre värden än små länder. I det större landet kommer summan av regionernas koefficienter att understiga landets totala koefficient. Thiel-indexet används för att ta hänsyn till befolkningsstorlek. Atkinson-index tar hänsyn till inkomstfördelningen för olika segment av befolkningen. Shorrocks index mäter inkomströrligheten för befolkningen, för att på så sätt komplettera bilden av Ginikoefficientens statistiska mått.

Ginikoefficienten visar inkomstfördelningen för ett enskilt år, men tar inte hänsyn till livsinkomsten. Det finns dessutom stora skillnader mellan länder som inte alltid tas hänsyn till när internationella jämförelser görs, t ex bidragssystem, offentlig sektors storlek, hur hushåll inkluderar eller inte inkluderar individer såsom unga vuxna eller gamla som bor hemma. Vidare kan – såsom i Sverige – inkomsterna vara relativt jämnt fördelade utan att förmögenheterna är det. Här äger de 1 % rikaste ungefär 25 % av nettoförmögenheterna. Ginikoefficienten ska därför inte ses som ett tillräckligt mått på ett lands effektivitet när det gäller jämlikhetssträvanden.

Hur ser utbytet mellan tillväxt och fördelning ut?

Huruvida en jämn inkomstfördelning är till gagn för tillväxten eller snarare tenderar att dämpa den är ständigt föremål för diskussion bland ekonomer. Vissa hävdar att det inte finns några robusta samband mellan tillväxt (effektivitet) och fördelning (Världsbanken 2000/2001).

Höga skatter och ersättningar kan dock minska incitamenten att arbeta. Vidare kan omfördelningen från högutbildade till lågutbildade påverka utbildningspremien och tillväxten (Regeringskansliet: Fördelningspolitiska bilagor till budgetpropositioner).

Å andra sidan kan en relativt jämn inkomstfördelning underlätta strukturanpassning genom att lågproduktiva företag slås ut och högproduktiva företag gynnas, samtidigt som strukturomvandlingen lättare socialt accepteras. Tvärt emot mångas uppfattningar, tenderar inkomströrligheten att vara högre i länder med jämn inkomstfördelning, vilket skulle kunna tala för högre dynamik och tillväxt (Eriksson & Pettersson, 2000).

Det finns också forskningsresultat som framhåller vikten av att undvika extremer, d v s både hög jämlikhet och hög ojämlikhet. Robert J Barro (1999) konstaterar att en stor inkomstspridning tenderar att dämpa tillväxten i fattiga länder, men den kan istället stimulera tillväxten i mer utvecklade länder.

Banerjee och Duflo (2003) finner att det inte finns något starkt samband mellan tillväxt och fördelning på kort sikt, men att en positiv förändring i fördelning ger en negativ förändring i tillväxt (och vice versa) i nästa undersökta period. Dessa forskare framhåller dock problem med att huvuddelen av forskningen inom detta område antar linjäritet, trots att data verkar vara oförenliga med linjära samband. De pekar även på betydelsen att finna empiriska bevis från mikrodata, snarare än makrodata.

Var ligger då den optimala utjämningspunkten i detta utbyte mellan effektivitet och fördelning (givet att ett sådant utbyte verkligen finns)? Cornia & Court (2001) försöker för utvecklade länder hitta ett jämlikhets spann som är positivt för tillväxten och anger grovt en "efficient inequality range" till mellan 0,25 och 0,40. Det undre värdet är typiskt för nordeuropeiska länder inklusive Sverige, och det övre värdet liknar mer situationen i USA.

Slutsats:

Inkomstfördelning och levnadsstandard mäts på flera olika sätt. Samtliga mått är behäftade med problem, såsom t ex hushållsstorlek, hur lång period som mäts och hur rörligheten mellan inkomstnivåer ser ut. Många mått som kompletterar varandra behövs därför. Utbytet mellan tillväxt och fördelning diskuteras alltfjämt, och sambanden är troligen allt annat än linjära. Att undvika extremvärden – mycket ojämn eller mycket jämn inkomstfördelning – synes vara det bästa för att uppnå hög effektivitet i ekonomin.

3. Svenska mål och medel

Sverige är – tillsammans med övriga nordiska länder – känt för att vilja åstadkomma ett jämlikt samhälle. I utvecklingen av välfärdsstaten har ett övergripande mål varit att nå en jämn inkomstfördelning, en ambition som större delen av den svenska befolkningen stått bakom.

Om det övergripande målet för fördelningspolitiken varit att åstadkomma en relativt jämn inkomstfördelning, har de övergripande medlen varit en solidarisk lönepolitik, en generell offentlig service (vård, skola och omsorg), generella barnbidrag oavsett inkomst/förmögenhet, ett brett utbyggt socialförsäkringssystem, samt relativt höga och progressiva skatter.

Över tiden, och särskilt efter finans- och fastighetskrisen i början av 1990-talet som dramatiskt förändrade den svenska ekonomin, har förutsättningarna förändrats. De fördelningspolitiska målen har i praktiken blivit mindre ambitiösa genom att livscykelperspektivet fått en större vikt. Arvs-, gåvo-, fastighets- och förmögenhetsskatten har tagits bort eller reducerats kraftigt. Den offentliga sektorns service har också blivit mindre universell. De sociala försäkringssystemen har gjorts mindre förmånliga, men är fortfarande omfattande i ett internationellt perspektiv. Den solidariska lönepolitiken har ersatts med ett större inslag av individuell lönesättning, men fortfarande är svensk lönestruktur sammanpressad jämfört med många andra länder.

Det är svårt att finna mer uttalade mål för fördelningspolitiken genom att studera budgetpropositioner under åren. Ett centralt mål som ofta tas upp under den socialdemokratiska regeringen är att minska risken för fattigdom. Medlen är att skapa generella trygghetssystem snarare än att fokusera på utsatta grupper.

Den socialdemokratiska regeringen har i mindre utsträckning fokuserat på utbytet mellan tillväxt och fördelning, utan snarare tryckt på att dessa två faktorer hör samman och förstärker varandra.

Göran Persson sade följande på sitt öppningsanförande på den sociala demokratiska (tillväxt)kongressen den 16 april 2004:

”Är det tillväxt att tala om jämställdhet? Är det tillväxt att tala om förskola och barnbidrag? Är det tillväxt att tala om asylsökandes villkor? Eller borde det kallas fördelningspolitik? Den gränsen låter sig inte dras med ett enkelt pennstreck. Sambanden är inte enkla och raka. För oss socialdemokrater har det alltid hängt ihop. Utveckling och jämlikhet är varandras förutsättning brukar vi säga. Rättvis fördelning är god tillväxtpolitik. Hög tillväxt är god fördelningspolitik.”

Just frågan om rättvisa är dock komplicerad. I budgetpropositionen 2005/06:100 under den socialdemokratiska regeringen konstateras att om inkomsten vid arbete inte är högre än vid arbetslöshet eller sjukdom, kan viljan att ta ett arbete minska. Avväg-

ningen mellan ersättningen och drivkrafter för arbete uppfattas således vara av central betydelse även under den socialdemokratiska mandatperioden.

Också i den nuvarande regeringens fördelningspolitik är målen relativt otydliga.

"Fördelningspolitiken avser att åstadkomma en fördelning som i något avseende betraktas som mer rättvis än den skulle ha blivit utan politiska ingripanden" (Budgetpropositionen 2007/08:1).

Både ordet "något" och orden "mer rättvis" är oklara. Själva begreppet rättvisa är ju som regeringen själv konstaterar svårt att precisera eftersom det är ett värdeladdat begrepp. Å ena sidan framhålls behållarrättvisan, att var och en behåller avkastningen av sin egen produktion. Å andra sidan framhålls fördelningsrättvisan, att det kan anses rättvist att alla ska förfoga över lika stora resurser oavsett sin egen produktion. Med fördelningspolitiken vill regeringen skapa lika möjligheter för medborgarna, att stärka livschanserna och därmed på längre sikt uppnå en jämnare inkomstfördelning.

Även om socialdemokratiska regeringar varit medvetna om betydelsen av arbetslinjen, har de huvudsakligen fokuserat på att skapa en jämn inkomstfördelning med hjälp av generella och väl utbyggda trygghetssystem. I takt med att dessa urholkats har också vissa åtgärder gjorts för att mildra effekterna av eftersläpningar, t ex bostadstillägg.

Den borgerliga alliansregeringen har istället valt att ha fokus på arbetslinjen. Här framhålls att en politik som förbättrar drivkrafterna till arbete också förbättrar möjligheterna till ekonomisk tillväxt. Den borgerliga regeringen medger att effekterna på kort sikt kan bli ökade inkomstklyftor, men anser att förbättrade drivkrafter till arbete på lång sikt innebär en jämnare inkomstfördelning när fler deltar på arbetsmarknaden. Därmed inriktas den borgerliga regeringens fördelningspolitik i princip enbart på ett långsiktigt perspektiv för att minska utanförskapet och öka graden av egenförsörjning.

På senare tid har borgerliga politiker framfört idéer om nya målinriktade åtgärder för att skapa en jämnare inkomstfördelning. De syftar framför allt till att öka levnadsstandarderna hos äldre pensionärer (ofta kvinnor) och ensamstående mödrar. Därmed finns en tendens att gå ifrån de medel socialdemokratiska regeringar använt, dvs generella välfärdssystem, till att gå över till mer målinriktade insatser (eng. targeting).

Slutsats:

Oavsett regering saknas mätbara och precisa mål för inkomstfördelningen.

Socialdemokraternas mål att med fördelningspolitiken skapa en generellt jämn inkomstfördelning samtidigt som risken för att hamna i fattigdom minskas, har de försökt att uppnå med allmänna trygghetssystem, stor offentlig sektor och höga progressiva skatter. Efter den djupa ekonomiska krisen på 1990-talet har trygghetssystemen börjat urholkas, fler har hamnat i utanförskap och inkomstfördelningen har blivit mer ojämn.

Den borgerliga alliansen har relativt låga – eller åtminstone något otydliga ambitioner – vad gäller fördelningspolitik: "Att åstadkomma en fördelning som i något avseende betraktas som mer rättvis än den skulle ha blivit utan politiska ingripanden." Medlen handlar uteslutande om att minska utanförskapet, för att på längre sikt kunna skapa en jämnare inkomstfördelning.

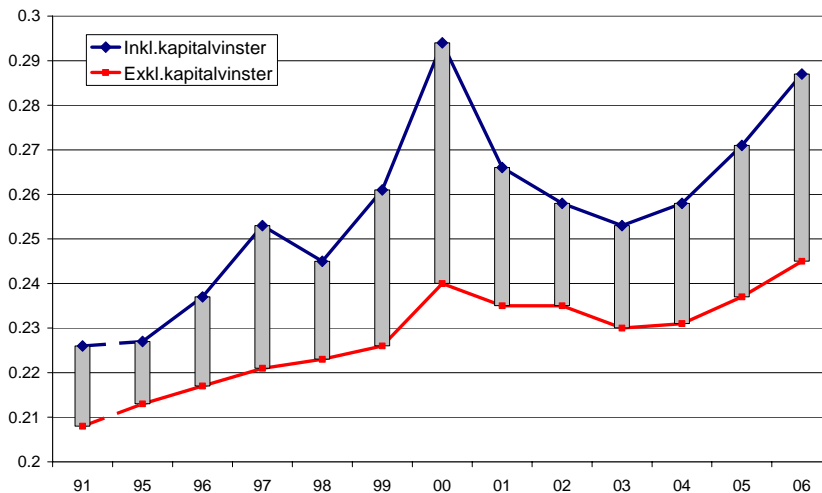
Medlen har förskjutits från allmänna trygghetssystem till ökade initiativ för målinriktade åtgärder för utsatta grupper. Tidsperspektivet har blivit mer långsiktigt. Makroåtgärder är hittills de vanligaste och dessa kan kopplas till arbetsmarknad och socialförsäkrings-

system. Det finns fortfarande en outnyttjad potential när det gäller mikroåtgärder (exempelvis att skapa bättre samordning av institutioner, göra en bättre matchning på arbetsmarknaden, individuella utbildnings- och bostadsinsatser).

4. Svensk och internationell inkomstfördelning

Sedan slutet av 1980-talet har den svenska inkomstfördelningen blivit alltmer ojämn. Dels har de högsta inkomsterna utvecklats starkare än medianinkomsten, dels har de lägsta inkomsterna släpat efter. Om kapitalinkomster exkluderas från disponibelinkomsten har Gini-koefficienten stigit långsammare. Likväl finns även här en uppåt-gående trend.

Inkomstspridningen enligt Ginikoefficienten, inklusive och exklusive kapitalinkomster

Källa: SCB och Swedbank

De lägsta inkomsterna har påverkats negativt av arbetslöshet, och ett ökat beroende av transfereringar där dessa inte stigit lika snabbt som medianinkomsten. De 10 % av personerna med de lägsta inkomsterna hade en disponibelinkomst motsvarande 64 % av medianen år 1991 och 1995, men endast 60 % 2002 och 2006. I dessa siffror ingår kapitalvinster. Om dessa exkluderas har andelen sjunkit från 65 % till 61 %.

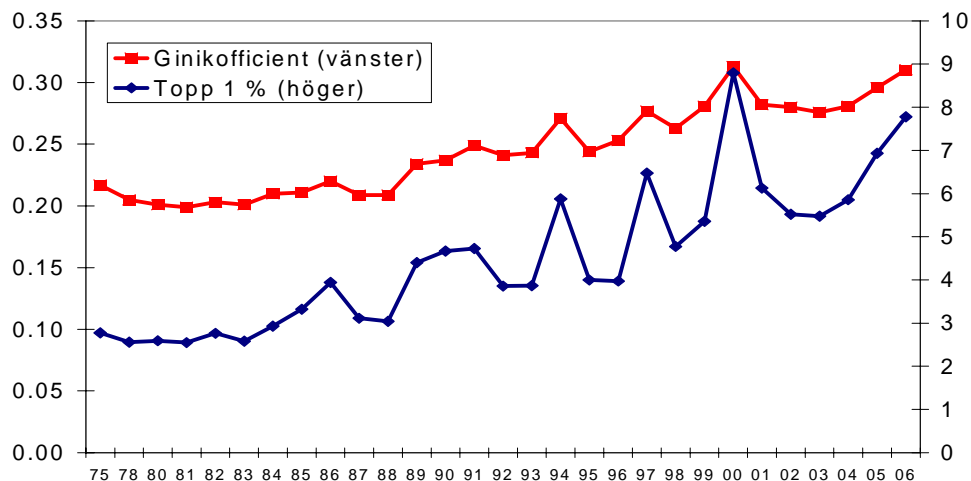
De högsta inkomsterna har stimulerats av att efterfrågan på högproduktiv arbetskraft stigit, vilket drivit upp lönetillväxten för dessa grupper. Exklusive kapitalvinster har de 10 % av personerna med de högsta inkomsterna ökat sitt avstånd till medianinkomsten från 158 % 1991 till 166 % 2006.

Bland dem med de högsta inkomsterna har kapitalvinster stigit och fallit beroende på utvecklingen av tillgångspriser (fastigheter och aktier). Detta innebär att inkomstvariationen mellan åren är störst för dem med höga inkomster, där innehavet av tillgångar ofta är större. Inkluderas kapitalvinster har således avståndet till medianen stigit snabbare, från 160 % 1991 till 174 % 2006.

I diagrammet nedan har de med de 1 % högsta inkomsterna ökat sin andel av inkomstsumman från 3 % på 1980-talet till 8 % 2006. Slagigheten i inkomstutvecklingen har

varit särskilt markant sedan början av 1990-talet i takt med finans- och fastighetsmarknadernas ökade betydelse.

Inkomstspridningen enligt Ginikoefficienten (disponibelinkomst inklusive kapitalinkomster) (vänster sida) samt inkomstandelen av total inkomstsumma för den procent som har högsta inkomsten, den 100 percentilen (%) (höger sida)

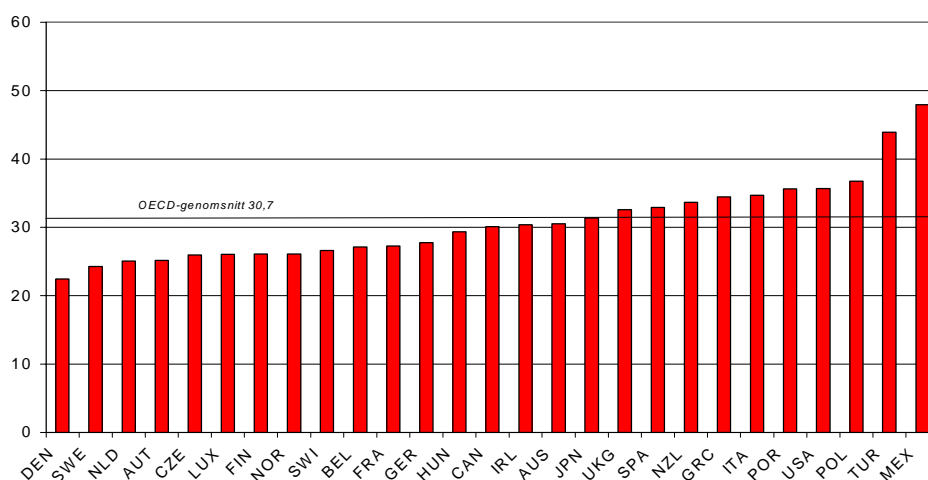

Källa: SCB och Swedbank

Not: För att få en lång tidsserie finns skillnader mot Ginikoefficienten i diagrammet ovan. Familjeenhet och disponibelinkomst utgår här från SCB:s tidigare definitioner och därför är Gini-koefficienten något högre.

Sverige har länge haft – och har alltjämt – en jämn inkomstfördelning relativt flertalet andra länder. Enligt OECD:s senaste undersökning från 2005 hade Sverige den näst jämnaste inkomstfördelningen enligt Gini-metoden. Endast Danmarks inkomster var jämnare fördelade. Italien, Portugal och Polen är EU-länder med förhållandevis ojämnt fördelade inkomster, samt USA, Turkiet och Mexiko som också har Gini-koefficienter väl ovanför genomsnittet.

Gini-koefficienter gällande disponibelinkomst för hela befolkningen i 27 OECD-länder

Källa: OECD (2005) Året som avses är 2000 förutom för Australien, Österrike och Grekland (1999), Tyskland, Luxemburg, Nya Zeeland och Schweiz (2001) och Tjeckien, Turkiet och Mexiko (2002). För Belgien och Spanien avses 1995.

Det är vanligt att Sveriges ökning av Gini-koefficienten sägs vara en effekt av en utveckling som delas med flertalet andra länder. Topp-inkomsterna stiger också kraftigt i ett antal länder, såsom USA, Storbritannien, Kanada och mer än i många kontinentaleuropeiska länder (Regeringskansliet, 2004/05).

Däremot är det svårt att fastställa att inkomstfördelningen generellt blivit ojämnare i OECD-området. Utifrån befintlig data fram till år 2000 är utvecklingen splittrad. Möjligen kan man utifrån materialet nedan konstatera att länder med relativt jämn inkomstfördelning fått en ojämnare fördelning, medan länder med en relativt ojämn inkomstfördelning fått en jämnare fördelning. Sålunda syns en viss konvergens inom OECD-området.

I sommar publicerar OECD en färsk undersökning där utvecklingen efter år 2000 inkluderas. Möjligen har då fler länder sett sin inkomstfördelning bli allt ojämnare i takt med att främst höginkomsttagarna dragit ifrån. Data skiljer sig dock mellan länder. I USA noterades ifjol den högsta Gini-koefficienten som uppmätts på 0,47. I Storbritannien är Gini-koefficienten tillbaka på 0,35 där den låg år 2000. Även Sverige hade en hög nivå år 2000, som ännu inte tangerats, men den underliggande trenden är uppåtgående, både inklusive och exklusive kapitalvinster.

Det är sannolikt att OECD-ländernas genomsnittliga Gini-koefficient har stigit något sedan 2000, men Sveriges ökning innebär rimligen att vi nu kommit närmare genomsnittet jämfört med för några år sedan.

Trender i inkomstfördelning avseende hela befolkningen

	Nedgång			Ingen förändring	Uppgång		
	Stor	Måttlig	Liten		Liten	Måttlig	Stor
1975-1985	Grekland	Finland Sverige	Kanada		Nederländerna	USA	UK
1985-1995		Spanien	Australien Danmark	Österrike Kanada Frankrike Grekland Irland	Belgien Tyskland Luxemburg Japan Sverige	Tjeckien Finland Ungern Nederländerna Norge Portugal UK USA	Italien Mexiko Nya Zeeland Turkiet
1995-2000		Mexiko Turkiet	Frankrike Irland Polen	Australien Tjeckien Tyskland Ungern Italien Luxemburg Nederländerna Nya Zeeland Portugal USA	Österrike Kanada Danmark Grekland Japan Norge UK		Finland Sverige

Källa: OECD (2005)

Not: En nedgång innebär en jämnare inkomstfördelning och en uppgång en ojämnare inkomstfördelning (en stigande Gini-koefficient). Stor nedgång/uppgång = > +/-12 %, måttlig nedgång/uppgång = förändring mellan 7 och 12 %, liten nedgång/uppgång = förändring mellan 2 och 7 % och ingen förändring = förändring mellan +/-2 %.

Slutsats:

Både i Sverige och i OECD-området har inkomstfördelningen blivit något ojämnare, men uppgången i Gini-koefficienten i Sverige synes något större. Främst mellan 1995-2000 hade Sverige, tillsammans med Finland, en större uppgång än andra länder. Uppgifter om utvecklingen efter år 2000 saknas, men det synes rimligt att anta att Sverige kommit något närmare genomsnittet för OECD-området.

5. Kompletterande mått på inkomstfördelning

Det är sannolikt värre för ekonomins funktionssätt och tillväxten om inkomstspridningen är stor mellan låg- och medelinkomsttagare, än om avståndet mellan hög- och medelinkomsttagare är stort. I Sveriges fall har den ojämnare inkomstfördelningen sin förklaring i både att inkomsterna växer snabbare för höginkomsttagare än medelinkomsten, och att inkomsterna växer långsammare för låginkomsttagare än medelinkomsten.

Andra mått än Gini-koefficienten stödjer detta. Den lägsta inkomstdecilen (D1) får trendmässigt allt mindre av inkomstsumman, medan den högsta inkomstdecilen (D10) får allt mer.

Detta märks också i att den relativa fattigdomen ökar mätt som den andel som har mindre än 50 % av medianinkomsten. Här har andelen stigit från under 4 % på 1990-talet till närmare 4,7 % 2006. Detta trots att svensk ekonomi under dessa år återhämtat sig och haft en tidvis stark utveckling. Den absoluta fattigdomen – mätt enligt hur många som har mindre än 50 % av medianinkomsten i 1991 års penningvärde – har dock sjunkit under perioden. Så även om människor fått det bättre i absoluta termer, har de relativt andra fått det sämre sedan mitten av 1990-talet. Det ska även påpekas att andelen relativt fattiga i Sverige är bland de lägsta i OECD-området (Förster & Mira d’Ercole, 2005)

Fördelningspolitiska nyckeltal

	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Gini-koefficient, inklusive kapitalvinster	0.226	0.227	0.237	0.253	0.245	0.261	0.294	0.266	0.258	0.253	0.258	0.271	0.287
P95/P05, inklusive kapitalvinster	3.30	3.38	3.62	3.68	3.72	4.03	4.28	3.97	3.98	3.86	3.92	4.15	4.30
P95/P05, exklusive kapitalvinster	3.19	3.23	3.38	3.46	3.49	3.58	3.77	3.77	3.82	3.69	3.71	3.89	3.88
D1:s andel av inkomstsumman	4.4	4.0	4.1	4.1	3.8	3.8	3.7	3.6	3.9	4.0	3.9	3.9	3.8
D10:s andel av inkomstsumman	20.0	19.7	20.5	22.2	21.0	22.6	25.8	22.7	22.0	21.6	22.4	23.6	25.0
Ekonomiskt marginaliserade (%)	5.9	9.8	9.9	9.8	9.9	9.5	9.0	8.9	9.1	9.4	9.8	10.0	
Andel med svag ekonomi (50 %)	3.4	3.3	3.7	3.5	3.7	4.0	4.4	4.2	4.5	4.1	4.3	4.7	4.7
Andel hushåll med ek. bistånd	8.3	9.9	10.3	10.3	9.3	8.2	7.2	6.4	6.0	5.9	5.9	6.1	5.8
Förmögenhetskoncentration topp 1 %				20		30	26	25	24	24	25	25	

Källa: SCB och Regeringskansliet

Det är också möjligt att undersöka gruppen av ekonomiskt utsatta eller marginaliserade utifrån bidragsberoendet. Problemet med detta mått är att människor med bidrag, god offentlig service och även tillgång till andra hushållsmedlemmars inkomster inte behöver ha en låg levnadsstandard. Det är likväl ett mått på den egna ekonomiska friheten.

Andelen som mottar ekonomiskt bistånd (eller försörjningsstöd) har minskat sedan andra hälften av 1990-talet och är idag lägre än 1991, d v s innan krisåren. I SCB levnadsundersökning (ULF) har andelen som upplevt ekonomisk kris minskat sedan

1990-talet. Däremot har ekonomiskt utsatta eller marginaliserade ökat utifrån att dessa tar emot andra sociala ersättningar, och har liten egen försörjning.

Finansdepartementets fördelningspolitiska enhet tar fram den andel av befolkningen som under tre år i rad haft minst 50 % av disponibel inkomst från arbetsmarknadsstöd, sjukförsäkring, sjuk- och aktivitetsersättning, bostadsbidrag eller ekonomisk bistånd. Denna andel har i princip varit oförändrad jämfört med andra hälften av 1990-talet, och har till och med ökat sedan år 2000. Detta är förenligt med att "utanförskap" till följd av sjukdom och arbetslöshet ökat kraftigt sedan början av 1990-talet.

Slutsats:

Även andra mått än Gini-koefficienten stödjer synen på en ojämna inkomstfördelning i Sverige över tiden. De allra högst betalda har fått en snabbare inkomstutveckling än genomsnittet, medan de allra lägst betalda halkat efter. Andelen personer med svag ekonomi och marginalisering ökar, trots att Sverige haft en god ekonomisk tillväxt. Däremot har andelen hushåll med försörjningsstöd minskat från toppnivåer under andra hälften av 1990-talet, och den absoluta fattigdomen har minskat. De allra flesta har därmed i absoluta termer fått det bättre, även om den relativa fattigdomen ökat.

6. Ett utvidgat mått på marginalisering

Vi har undersökt en grupp som under minst tre år i rad varit biståndsberoende eller har omfattande sociala ersättningar som andel av disponibel inkomst. Nedanstående tabell utgår från att minst 80 % av disponibelinkomsten utgörs av arbetsmarknadsstöd, sjukförsäkring, sjuk- och aktivitetsersättning, bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd. Vi kallar dessa personer marginaliserade. Vi har i brist på statistik utgått från individdata, men skulle vilja att statistiken kunde tas fram på hushållsnivå för att få ett bättre mått på ekonomisk utsatthet.

Antal och andel personer (%) i åldrarna 22-64 år med minst 80 % av disponibel inkomst från olika stöd och sociala ersättningar under tre år i rad

	1991-1993			1998-2000			2004-2006		
	kvinnor	män	samtliga	kvinnor	män	samtliga	kvinnor	män	samtliga
Totalt antal	89 639	96 218	185 857	121 321	143 916	265 237	163 607	141 800	305 407
Total andel	3.8	3.9	3.9	5.0	5.7	5.3	6.5	5.5	6.0
Andel 22-24 år	0.6	0.9	0.8	1.3	2.0	1.7	2.1	2.8	2.5
Andel 25-34 år	0.9	2.0	1.5	1.7	3.1	2.4	2.3	3.0	2.7
Andel 35-54 år	2.3	3.0	2.6	3.4	4.9	4.2	4.7	4.5	4.6
Andel 55-64 år	11.3	9.5	10.4	11.3	9.7	10.5	12.9	9.1	11.0

Källa: SCB och Swedbank

Både antal och andel personer med minst 80 % av disponibelinkomsten från sociala ersättningar har ökat sedan 1991-1993 och 1998-2000. Drygt 300 000 personer, eller 6 % av befolkningen 22-64 år, ingår i denna grupp.

I riket som helhet blev uppgången av andelen marginaliserade 54 % mellan 1993 och 2006. Ökningen är emellertid drygt 70 % högre för kvinnor än för män. Ökningen är också särskilt tydlig för unga vuxna som är 22-24 år. Däremot är uppgången mer be-

skedlig för personer som är 55-64 år, även om andelen på 11 % för dessa är högst bland åldersgrupperna.

Vad har hänt sedan 2006, d v s sedan den nuvarande regeringens tillträde? Inkomststatistik för 2007 har ännu inte färdigställts av SCB. Däremot är det möjligt att utgå från framskrivningar av helårsekvivalenter vad gäller personer som försörjs med sociala ersättningar.

Personer 20-64 år försörjda med sociala ersättningar

	Sjuk-penning	Sjuk-och aktivitetser.	Arbetslöshet	Arbetsmarknads-program	Ekonomiskt bistånd	Totalt
2005	194 000	454 000	207 000	118 000	85 000	1 058 000
2006	176 000	454 000	178 000	134 000	80 000	1 022 000
2007	155 000	454 000	157 000	86 000	80 000	932 000
2008	140 000	450 000	143 000	86 000	78 000	897 000
2009	132 000	444 000	139 000	89 000	77 000	881 000

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet med FASIT-modellen

Medan antalet i utanförskap (helårsekvivalenter) minskar med 125 000 mellan 2006 och 2008, handlar det om ett fåtal tusen bland de marginaliserade. En anledning är att den stora nedgången sker inom arbetsmarknadsersättningar och sjukpenning, medan nedgången för sjuk- och aktivitetsersättning är marginell med endast en knapp procent mellan 2006 och 2008. Den stora gruppen (80 - 90 %) bland marginaliserade (med sociala ersättningar under tre år i rad) har just sjuk- och aktivitetsersättning och även ekonomiskt bistånd som inte heller uppvisar någon större nedgång. Därför är det rimligt att anta att antalet marginaliserade inte har minskat nämnvärt mellan 2006 och 2008.

Arbetskraftsutbudet har ökat till vis del av förändringar i regelverket, och framför allt till följd av den starka konjunkturen. Några av de unga vuxna (22-24 år) med treårigt stöd från arbetsmarknadsersättningar kan ha kommit in på arbetsmarknaden, men dessa torde vara få eftersom det är ovanligt att arbetsmarknadsersättningar ges utan avbrott. Istället har många av dessa personer aktivitetsersättning, vilket innebär att nedgången bland de marginaliserade unga ändå är relativt liten.

Utan att ta hänsyn till demografiska förändringar sjunker gruppen marginaliserade enligt vår definition som mest med 37 000 personer och som minst med 2 750 personer. Det större antalet grundar sig på att gruppen marginaliserade sjunker i samma omfattning som utanförskapet i stort, vilket vi finner osannolikt. Det mindre antalet grundar sig på att samtliga har sjuk- och aktivitetsersättning och följer den utvecklingen. Sanningen ligger närmare det lägre intervallet, än det högre.

I ett regionalt perspektiv har länens inbördes ordning vad gäller marginalisering varit relativt oförändrad under perioden. Några undantag finns. Örebro och Kalmar har sett sin placering stiga, medan Dalarna och Västernorrland haft förmånen att halka nedåt på listan.

Andelen marginaliserade för respektive län 1993-2006

	1991-1993		1998-2000		2004-2006
GÄVLEBORGS LÄN	4.9	NORRBOTTENS LÄN	6.6	ÖREBRO LÄN	7.2
SÖDERMANLANDS LÄN	4.9	ÖREBRO LÄN	6.2	GÄVLEBORGS LÄN	7.2
NORRBOTTENS LÄN	4.5	GÄVLEBORGS LÄN	6.2	NORRBOTTENS LÄN	7.2
VÄSTMANLANDS LÄN	4.4	SÖDERMANLANDS LÄN	6.1	SÖDERMANLANDS LÄN	7.0
VÄSTERNORRLANDS LÄN	4.2	VÄSTMANLANDS LÄN	6.0	VÄSTMANLANDS LÄN	7.0
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	4.1	ÖSTERGÖTLANDS LÄN	5.9	ÖSTERGÖTLANDS LÄN	6.9
VÄRMLANDS LÄN	4.1	SKÅNE LÄN	5.9	VÄRMLANDS LÄN	6.6
ÖSTERGÖTLANDS LÄN	4.0	VÄRMLANDS LÄN	5.9	KALMAR LÄN	6.4
SKÅNE LÄN	4.0	VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	5.7	VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	6.4
DALARNAS LÄN	3.9	VÄSTERNORRLANDS LÄN	5.7	VÄSTERNORRLANDS LÄN	6.3
BLEKINGE LÄN	3.9	BLEKINGE LÄN	5.5	SKÅNE LÄN	6.2
ÖREBRO LÄN	3.9	DALARNAS LÄN	5.4	BLEKINGE LÄN	6.0
KALMAR LÄN	3.6	KALMAR LÄN	5.3	JÄMTLANDS LÄN	6.0
JÄMTLANDS LÄN	3.6	JÄMTLANDS LÄN	5.1	DALARNAS LÄN	5.9
VÄSTERBOTTENS LÄN	3.6	GOTLANDS LÄN	4.8	VÄSTERBOTTENS LÄN	5.9
STOCKHOLMS LÄN	3.5	VÄSTERBOTTENS LÄN	4.8	GOTLANDS LÄN	5.8
GOTLANDS LÄN	3.2	HALLANDS LÄN	4.6	STOCKHOLMS LÄN	5.2
HALLANDS LÄN	3.2	UPPSALA LÄN	4.5	UPPSALA LÄN	5.2
JÖNKÖPINGS LÄN	3.2	STOCKHOLMS LÄN	4.4	JÖNKÖPINGS LÄN	5.0
UPPSALA LÄN	3.1	JÖNKÖPINGS LÄN	4.3	KRONOBERGS LÄN	4.8
KRONOBERGS LÄN	3.0	KRONOBERGS LÄN	3.9	HALLANDS LÄN	4.8

Källa: SCB och Swedbank. Not: Rödmarkerad text motsvarar genomsnittet för respektive period.

Alla län har fått en högre andel marginaliserade sedan 1991-1993, men Örebro, Gotland, Kalmar och Östergötland har haft den största ökningen med mellan 73 och 85 %. Däremot har uppgången varit långsammast i Södermanland, Gävleborg, Stockholms län, Västernorrland och Halland med ökningstal på mellan 43 och 50 %.

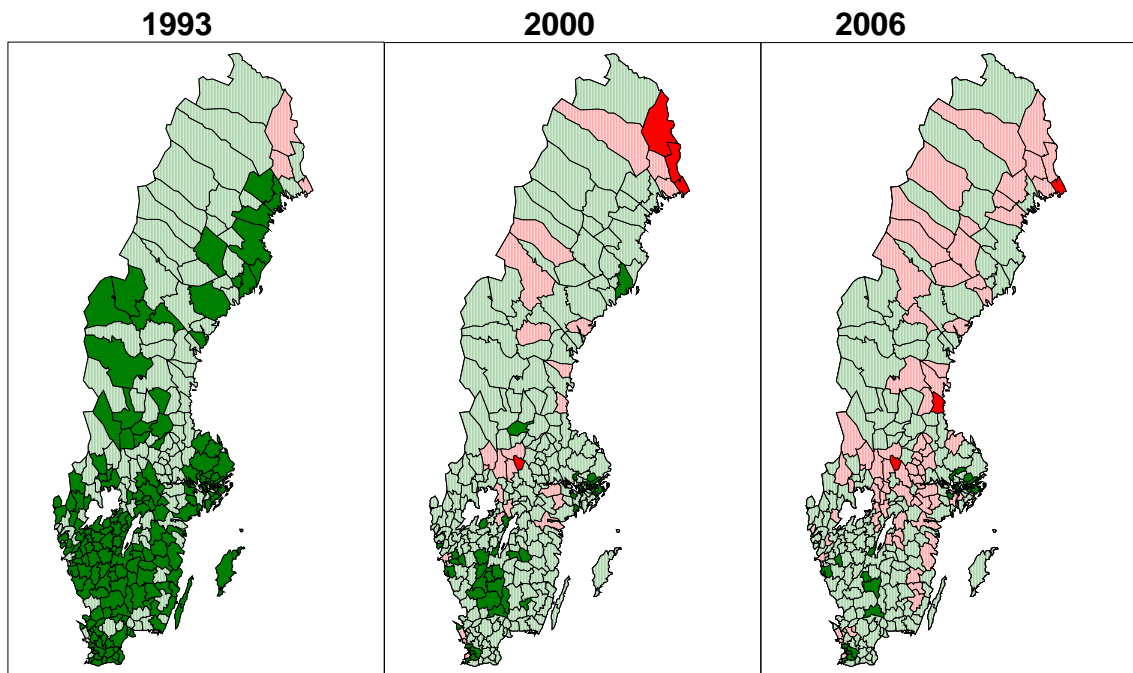
I nuläget är andelen marginaliserade högst i Örebro, Gävleborgs samt Norrbottens län och lägst i Hallands samt Kronobergs län. Dalarna, Blekinge och Jämtland har uppvisat andelar som motsvarat eller varit nära riksgenomsnittet under hela perioden.

På motsvarande sätt kan fördelningen per kommun undersökas. Nedan uppvisas andelen marginaliserade utifrån uppsatta intervall. Få kommuner har längre det lägsta intervallet 2006. Istället har kartan blivit rödare i främst landets norra, mellersta samt sydöstra delar (se nedan).

Andel marginaliserade för respektive kommun 1993-2006

Andel marginaliserade personer
per kommun

- 10,0 - 13,0 %
- 7,0 - 9,9
- 4,0 - 6,9
- 1,0 - 3,9

Källa: SCB, Swedbank och Tyréns Temaplan

En annan dimension är marginalisering utifrån födelseland. Utrikes födda har haft svårare att få fotfäste på arbetsmarknaden. Samtidigt finns 34 av 94 födelseländer med lägre andelar än för svenskfödda.

Tabellen nedan visar andelen marginaliserade utifrån födelseland (vad landet hette när individen föddes), men tar inte hänsyn till ålder vilket är problematiskt. Många invandrade exempelvis från Grekland för flera år sedan, och har hunnit upp i en ålder där marginalisering är relativt vanlig jämfört med yngre individer. Detta förklarar sannolikt i stor utsträckning den höga andelen marginaliserade personer födda i Grekland.

Personer 22-64 år med minst 80 % av den disponibla inkomsten från bidrag under tre år i följd efter födelseland

Relativt höga andelar		Relativt låga andelar	
Födelseland	Andel	Födelseland	Andel
PALESTINA	25.5	LITAUEN	1.1
GREKLAND	24.7	AUSTRALIEN	1.6
JUGOSLAVIEN	16.6	SERBIEN OCH MONTENEGRO	2.0
IRAK	15.8	IRLAND	2.1
TURKIET	14.4	SCHWEIZ	2.2
TUNISIEN	14.4	JAPAN	2.2
ARABREPUBLIKEN EGYPTEN	14.4	TAIWAN	2.6
EGYPTEN	13.9	NEDERLÄNDERNA	2.6
MAROCKO	13.3	KINA	2.8
UNGERN	13.3	NYA ZEELAND	2.8
FINLAND	13.1	LETTLAND	3.1
KROATIEN	12.8	STORBRIANNIEN OCH NORDIR	3.1
BOSNIEN-HERCEGOVINA	12.8	FILIPPINERNA	3.2
MAKEDONIEN	12.7	INDONESIEN	3.2
LIBANON	12.6	KOREA, SYD-	3.3
AFGHANISTAN	12.6	BELGIEN	3.4
SYRIEN	12.5	MEXIKO	3.4
IRAN	12.2	FRANKRIKE	3.5
TJECKOSLOVAKIEN	12.0	VITRYSSLAND	3.5
ALGERIET	11.8	RYSSLAND	3.6
SLOVENIEN	11.6	THAILAND	3.6
POLEN	11.3	KANADA	3.6
URUGUAY	11.1	USA	3.6
SOMALIA	10.5	UKRAINA	3.8
JORDANIEN	10.5	NIGERIA	4.2
VIETNAM, REP	10.0	GHANA	4.3
BULGARIEN	9.9	ESTLAND	4.3
PAKISTAN	9.9	TANZANIA	4.4
SOVJETUNIONEN	9.7	ECUADOR	4.5
ISRAEL	9.5	BURUNDI	4.5
BANGLADESH	9.5	MALAYSIA	4.5
CHILE	9.5	SYDAFRIKA	4.8
PORTUGAL	9.0	BRASILIEN	4.9
RUMÄNIEN	8.9	KENYA	4.9
KUWAIT	8.8	SVERIGE	5.0

Källa: SCB och Swedbank

Därutöver har vi undersökt marginaliseringen bland de äldre. Här har vi använt måttet 50 % av hela befolkningens medianinkomst för att undersöka de äldres levnadsstandard. Vi noterar att denna andel har minskat sedan 1993. Detta beror på att yngre pensionärer med bättre ekonomi tillkommer gruppen, medan äldre och fattigare fallit ifrån.

För de äldsta åldrarna, från 75 år och uppåt, är andelarna i princip oförändrade. För de äldsta kvinnorna stiger till och med andelarna, vilket visar att de halkar efter andra grupper. Det finns en risk att med den nuvarande uppräknings av pensionen – som inte följer löneutvecklingen fullt ut – kommer de äldsta pensionärernas pensioner att halka efter även i framtiden.

Andel marginaliserade bland ålderspensionärer (%)

	1993			2000			2006		
	kvinnor	män	samtliga	kvinnor	män	samtliga	kvinnor	män	samtliga
Totalt antal	138 156	17 787	155 943	122 194	15 421	137 615	108 732	14 850	123 582
Total andel	17.3	3.1	11.4	15.2	2.7	10.0	13.6	2.5	8.8
65-74	20.8	1.8	12.1	15.2	1.8	9	11.3	1.8	6.7
75-84	16.6	3.5	11.3	17.5	3.0	12	17.1	2.8	11.1
85-	8.4	9.4	8.7	9.7	5.4	8.4	10.9	3.9	8.7

Källa: SCB och Swedbank

Slutsats:

Vårt utvidgade mått på marginalisering visar att drygt 300 000 personer har minst 80 % av sin disponibelinkomst från transfereringar tre år i rad. Andelen marginaliserade personer har ökat mellan 1993 och 2006, trots flera år av relativt stark ekonomisk tillväxt. Utanförskapet är en viktig förklaring. Drygt 123 000 ålderspensionärer lever också i relativ fattigdom, men både antal och andel har minskat. Dock stiger marginaliseringen bland de äldre ålderspensionärerna, främst bland kvinnor.

Utvecklingen efter 2006 beror i viss omfattning på regeringens politik, men till största del på konjunkturen. Det är rimligt att anta att gruppen marginaliserade utifrån måttet ovan inte längre ökar, utan i stället får en mindre nedgång till följd av att en liten andel av de marginaliserade kommit ut på arbetsmarknaden. Det kan noteras att den relativa fattigdomen borde fortsätta att öka, eftersom nivåerna i sociala ersättningar sänkts.

7. Nu krävs bättre statistik om de marginaliserade

Även med ovanstående mått där marginalisering utgår från att individen erhåller minst 80 % av disponibelinkomsten i form av sociala ersättningar går det inte med säkerhet fastställa om personen verkligen är utsatt i ekonomiska termer. Sannolikt fångas för många individer in som har en någorlunda bra levnadsstandard då de lever ihop med personer som har förvärvsinkomster. Några kan dessutom delta på den informella arbetsmarknaden (svartarbete) och ändå få transfereringar. Samtidigt missar vi personer som borde vara med och som av olika skäl inte kommer ifråga för eller aktivt ansöker om sociala ersättningar.

Den ekonomiska politiken utformas utifrån vilka mått vi använder. Det verkar därför rimligt att bygga upp statistiska mått utifrån flera angreppssätt. Det mått vi har tagit

fram behöver kompletteras med hushållsdata samt med kartläggningar av särskilt utsatta grupper. Vissa forskare framhåller just vikten att kombinera direkta och indirekta mått på fattigdom (S.Ringen 1988).

➤ *Hemlösa*

Även för hemlösa är försörjningsstöd, sjukersättning eller pension den dominerande inkomstkällan. Därför finns en del av de hemlösa med i statistiken ovan.

För några år sedan drog Socialstyrelsen slutsatsen att hemlösheten inte hade ökat mellan 1993 och 1999. I en kartläggning avseende 2005 (Socialstyrelsen, 2006) framkommer att hemlösheten kvarstår och till och med har ökat. Kvinnor samt personer födda utanför Norden i hemlöshet fortsätter att öka. Fler bor på härbärgen eller akutboenden jämfört med 1999. Fler bor tillfälligt hos anhöriga, medan boenden på institutioner har minskat. Även om antalet missbrukare och psykiskt sjuka har ökat, har andelen minskat jämfört med 1999.

Socialstyrelsens rapport visade att 17 800 personer var hemlösa under vecka 17, 2005. Det är en ökning med 2000-3000 personer jämfört med 1999. En fjärdedel var kvinnor i 2005 års undersökning och en överrepresentation var personer födda utanför Sverige. Hemlöshet finns i 86 % av landets kommuner. Det största antalet finns i storstäderna, och i Göteborg och Stockholm är också andelen hemlösa i relation till befolkningen högst.

Hemlöshet är knappast ett problem som låter sig beskrivas eller förklaras på ett entydigt sätt (Swärd i Valfärdens förutsättning, SOU 2000:37). Ovan redovisas t ex en viss mätvecka, men det kan innebära att de tillfälligt hemlösa blir underrepresenterade. De som inte har kontakt med myndigheter kommer heller inte med i undersökningen. Swärd talar också om "servicestatistikparadoxen", vilken innebär att kommuner som tillhandahåller service och bryr sig om noggranna räkningar av hemlösa kommer att få högre hemlöshetstal än kommuner med lägre servicenivå.

Hemlösheten kan analyseras från olika nivåer (Swärd, 2000):

- 1) Den överordnade nivån där strukturella förhållanden är verksamma (arbetslöshet, fattigdom, bostadspolitik, indragningar i välfärdssystem, nedskärningar i den offentliga sektorn, osv)
- 2) Den organisatoriska nivån där åtgärder mot hemlösheten faktiskt implementeras
- 3) Den individuella nivån där de hemlösa själva kan agera inom de strukturella och organisatoriska ramarna.

Det gäller att undvika den statiska bilden av hemlösa, t ex att de huvudsakligen skulle vara uteliggare med psykiska och missbrukarproblem. För de allra flesta är hemlösheten inte ett permanent tillstånd. Därför måste också dynamiken studeras, d v s hur personer rör sig ut och in i hemlöshet.

Hemlösheten har ökat under senare år, inte minst till följd av försämringar i de strukturella förhållandena och även otydlighet på den organisatoriska nivån. Hemlösheten har också blivit mer synlig och mer komplex. Orsaksanalyserna är otillräckliga, forskningsanslagen likaså. De nationella undersökningar som görs borde byggas in i välfärdsstatistiken från SCB och göras mer regelbundet samt få ett ökat oberoende till socialtjänsten och andra myndigheter. När lägenhetsregistret tagits i bruk (kring 2011) ökar möjligheterna att göra mer tillförlitliga analyser.

➤ *De som befinner sig i riskzonen för hemlöshet och marginalisering*

Det kan vara olika utlösande faktorer som bidrar till att personer hamnar i hemlöshet. Fattigdom och arbetslöshet är gemensamma nämnare för dem som hamnat i hemlöshet. Därtill händer något olyckligt som gör att den enskilde ställs utan bostad. Det gäller således att identifiera de riskfaktorer som skulle bidra till hemlöshet och utslagning från bostadsmarknaden. Även här krävs mer forskning och bättre statistik.

➤ *Andra som inte ansöker om ekonomiskt bistånd men som har behov*

Det finns också grupper av äldre, inte minst kvinnor, samt ensamstående föräldrar, unga vuxna och andra grupper som har det svårt ekonomiskt men som inte ansöker om ekonomiskt bistånd. En del av dessa känner inte ens till de bidrag de har rätt till, exempelvis bostadstillägg. Dessa borde också finnas med i gruppen av ekonomiskt utsatta.

Unga vuxnas inkomster säger lite om deras levnadsstandard eller framtida inkomster (Halleröd & Westberg, 2006). För unga vuxna har det betydelse vilken klass föräldrarna tillhör, eftersom fattiga föräldrar har sämre möjligheter än rika föräldrar att stödja sina utflugna barn. Unga kvinnor har också lägre inkomster och lättare att hamna i fattigdom än unga män, och därför finns också ett tydligt könsperspektiv att ta hänsyn till.

➤ *Personer med ofrivilligt låg materiell standard*

Halleröd, Gordon och Ritakallio (2006) försöker analysera fattigdom (eng. relative deprivation) utöver traditionella mått som utgår från fattigdomslinjen (vanligen 50 % eller 60 % av medianinkomsten). De studerar dem som på grund av låg inkomst har oförmåga att konsumera varor och tjänster, vilka socialt uppfattas vara nödvändighetsprodukter.

Tre länder undersöks (Storbritannien, Sverige och Finland) och Halleröd et al finner att Finland uppvisar den största förekomsten av fattigdom enligt måttet ovan, och att Sverige inte skiljer sig från Storbritannien trots olikheter i välfärdssystem. I andra inkomstrelaterade undersökningar har Storbritannien uppvisat större förekomst av fattigdom.

Slutsats:

Dagens mått på marginalisering är otillräckliga. Statistiska Centralbyrån i samarbete med akademiska institutioner bör ges i uppdrag att ta fram ett nationellt index/mått över fattigdom och ekonomisk utsatthet/marginalisering som går längre än beroende av sociala ersättningar, och som kompletteras med direkta undersökningar av människors levnadsförhållanden. Detta mått bör publiceras löpande och frekvent. Därmed finns en möjlighet att bättre ringa in dem som verkligen är utsatta. Då finns också en möjlighet att bättre utforma den ekonomiska politiken så att den kan begränsa fattigdom och motverka en skenande ökning av skevheter i inkomstfördelningen.

8. Fokus: Utvecklingen för tre utsatta hushållstyper

För hushåll och personer som hade låga inkomster och svag ekonomi 1991 har utvecklingen varierat fram till 2006. De hushållstyper som vi lyfter fram är ensamstående garantipensionären, ensamstående föräldern med hemmavarande barn och unga vuxna som studerar, saknar arbete eller får aktivitetsersättning. Andra grupper där många hushåll har svag ekonomi, men som ej behandlas här, är t ex underhållsföräldrar, vissa utlandsfödda, volontärer och äldre långtidsarbetslösa.

Olika politiska beslut har påverkat i vilken riktning utvecklingen gått. Detta behöver också ses i ljuset av utvecklingen för andra grupper.

1. Garantipensionären

Antalet ålderspensionärer med enbart garantipension var i december 2007 knappt 140 000 personer. Gruppen består främst av kvinnor och sedan 1991 har både antal och andel minskat då alltför många som kommer in i pensionsålder har inkomstgrundad pension, medan det bland dem som lämnar finns fler som enbart haft garantipension.

Grundnivån i det allmänna pensionssystemet är knutet till prisbasbeloppet, i tidigare pensionssystemet som folkpension och pensionstillskott och i dagens allmänna pensionssystem som garantipension. Från att folkpensionären tidigare inte betalade inkomstskatt betalar numera garantipensionären skatt. När den förändringen skedde 2003 höjdes bruttonivån så att i stort sett ingen av de dåvarande pensionärerna skulle behöva ha mindre att leva på efter skatt det året jämfört med året före.

➤ *Disponibel inkomst*

En ensamstående garantipensionärs (född 1937 eller tidigare) disponibla inkomst förutom bostadstillägg, BTP, har ökat med drygt 8 % mellan åren 1991 och 2006. Räknar vi med ett bostadstillägg för en vanlig hyresnivå har den disponibla inkomsten ökat med 14 % mellan de åren. Då har vi utgått från att pensionären inte har en förmögenhet som kan påverka storleken på BTP. I kronor motsvarar höjningarna 450 kronor respektive 1 200 kronor per månad, omräknat till dagens penningvärde. Se diagram överst på nästa sida.

Att disponibla inkomsten har ökat beror på två faktorer:

1. Pensionerna höjdes år 2003 i samband med att de började beskattas.

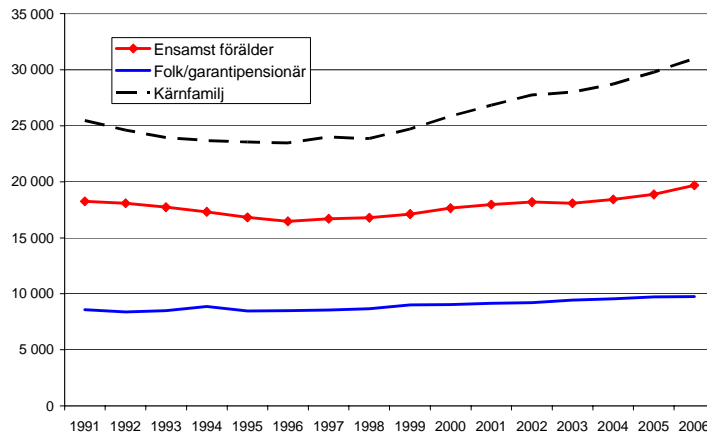
Höjningen innebar för det stora flertalet att man fick mer över efter skatt jämfört med året före. För den äldre garantipensionären innebar höjningen att den blev större än för den som då ännu inte kommit in i pensionsåldern. Det motsvarar en skillnad på 175 kronor per månad före skatt i år. (Det kompenseras för vissa genom att bostadstillägget kan bli något större.) Dessutom har grundavdraget höjts mer än inflationen även efter 2003 i den gröna skatteväxlingen.

2. Boendekostnaderna har stigit mer än andra utgifter.

Det medför med automatik att BTP stiger för den som inte kommer upp i högsta bidragsgrundande boendekostnad. Flera förbättringar av BTP har dessutom skett under åren. 1991 var bostadstillägget kommunalt och högsta belopp varierade mellan olika kommuner. I vårt typexempel med en ensamstående pensionär utgjorde bidraget då ca 85 % av hyreskostnaden. 1995 blev systemet statligt och enhetligt över landet. År 2006 fick vår pensionär bidrag på drygt 90 % av hyreskostnaden på 4 100 kronor. Högsta BTP var då 91 % av 4 850 kronor, dvs 4 414 kronor i månaden. Idag, 2008, är högsta nivån 93 % av 5 000 kronor.

BTP som andel av disponibel inkomst har ökat och därigenom fått större betydelse, från 36,8 % till 40,2 % år 2008 i våra exempel.

Disponibel inkomst, tre hushåll

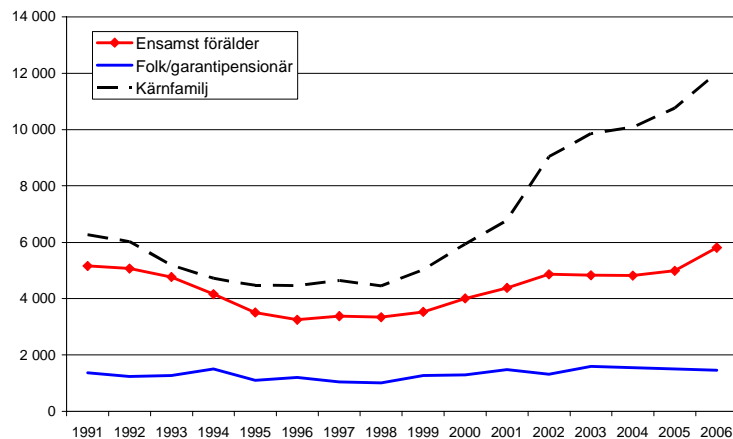
Källa: Institutet för Privatekonomi, Swedbank

➤ Standard efter nödvändiga utgifter

Eftersom boendekostnaden har ökat blir resultatet i slutändan inte lika positivt. När vi tar hänsyn även till nödvändiga utgifter, enligt Institutet för Privatekonomis årliga beräkningar, hade pensionären 90 kronor mer över 2006 jämfört med 1991.

I jämförelse med andra grupper i samhället är det en mycket måttlig förbättring. Det kan till exempel jämföras med att vår tvåbarnsfamilj med barn inom barnomsorgen år 2006 har 5 740 kronor mer över per månad jämfört med en likadan familj 1991. Se diagram nedan. Beloppen är omräknade till dagens penningvärde.

Kvar efter nödvändiga utgifter

Källa: Institutet för Privatekonomi, Swedbank

➤ Effekter av att garantipensionen beskattas

Garantipensionen höjs med inflationen, d v s borde vara reall oförändrad, men nya reglerna från 2003 om beskattning gör att pensionären inte får del av hela uppräknings.

Mellan 2007 och 2008 räknades pensionen upp med 1,7 %. Även grundavdraget höjdes med inflationen. Det räckte dock inte till, utan höjningen netto blev mindre, 1,45 %.

Pensionären fick netto behålla 83 % av inflationsuppräknningen. Före 2003 fick folkpensionären behålla hela uppräknningen.

Olika kommuner och landsting har under årens lopp också höjt eller sänkt skatten. Det innebär att utvecklingen för garantipensionären – jämfört med tidigare – blivit beroende av kommunernas ekonomi. Det kan handla om små tal i kronor, men stora tal i procent.

➤ *Uppräkningen av pensionerna begränsades under 1990-talet*

Under 1990-talet skedde flera begränsningar i uppräknningen av basbeloppet. Man tidigarelade jämförelseperioderna, man bortsåg från skattereformens effekter på boendekostnaderna och från devalveringseffekter samt att själva andelen av uppräknningen begränsades.

Om prisbasbeloppet skulle ha följt konsumentprisindex helt och hållet skulle det dock ligga 10 % högre, på 45 200 kronor år 2008. Garantipensionen skulle vara högre än vad den är idag. Enligt det nya pensionssystemet skulle garantipensionen utgöra 2,13 prisbasbelopp. För dem som är födda 1937 eller tidigare höjdes den nivån till 2,1814 för att inte försämrade när pensionen skulle beläggas med skatt. Om pensions-systemets regel om en garantipension på 2,13 prisbasbelopp hade behållits, men samtidigt full uppräkning hade skett av prisbasbeloppet så skulle en garantipensionär, född 1937 eller tidigare, ha 570 kronor mer per månad före skatt i år. Detta förklarar en del av den ökade inkomstskillnaden gentemot löntagarna.

Garantipension med full inflationsuppräkning

Effekt av begränsad uppräkning av basbeloppet		
Garantipension för person född 1937 eller tidigare, 2008		
	2,1814 pbb	2,13 bb
Prisbasbelopp	41 000 7 450 kr/mån	
Fullt uppräknat t	45 200	8 020 kr/mån
Skillnad	570 kr/mån	

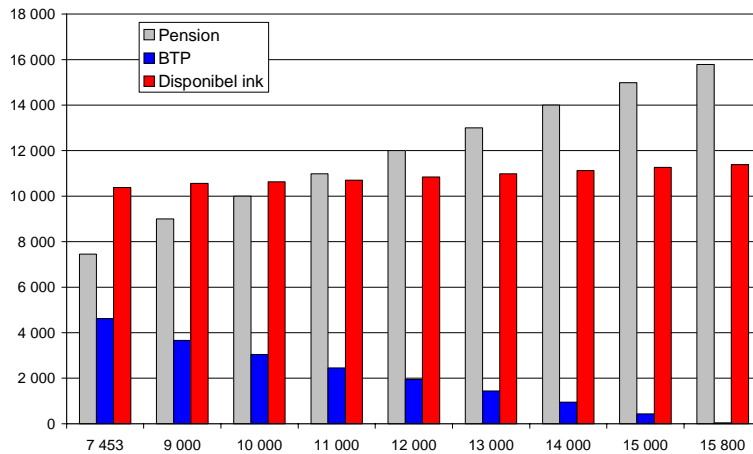
➤ *Utjämnande pensionssystem*

Fördelningspolitiken för pensionärshushåll har inneburit att man framförallt stöttat de hushåll som har de lägsta pensionsinkomsterna och tillgångarna genom ett generöst bostadstillägg. Bostadstillägget inkomstprövas och minskas i två olika skikt med 62 respektive 50 % av en högre inkomst, vilket ger en hög marginaleffekt.

Jämför man två individer med olika höga pensioner, dels skillnaden i bruttoinkomst, dels skillnaden i disponibel inkomst framgår det tydligt att pensionssystemet också är mycket utjämnande. Av en stor skillnad brutto blir ytterst lite kvar efter skatt och bostadstillägg. Se diagram på nästa sida.

En ensamstående garantipensionär född 1937 har en bruttoinkomst på 7 453 kronor i år. En pensionär med en pension på 15 800 kronor har möjlighet att få litet bostadstillägg. Den pensionsinkomsten är inte långt ifrån den högsta nivå man kan ha i allmän pension. I båda exemplen är hyran 5 000 kronor. Av en skillnad på 8 350 kr per månad i bruttoinkomst kvarstår 990 kronors skillnad i disponibel inkomst.

Bruttopension, bostadstillägg och disponibel inkomst vid olika pensionsnivåer

Källa: Institutet för Privatekonomi, Swedbank

Med det nya förslag som regeringen lämnat skulle denna skillnad minska ytterligare med ca 180 kronor och bli enbart 810 kronor.

Slutsats:

Garantipensionären har hållits under armarna genom fördelningspolitiska beslut under perioden 1991 till 2006. Ökningen av standarden efter betalda nödvändiga utgifter har dock varit mycket begränsad. Utvecklingen har inte varit lika bra som för andra grupper. Pensionsutvecklingen efter skatt blir dessutom idag sämre än tidigare, vilket ökar risken för ytterligare marginalisering inom denna grupp.

Trots kompensation för att garantipensionen började beskattas så har pensionen ändå inte följt inflationsutvecklingen under perioden. Begränsningar i uppräknings av basbeloppet under 1990-talet har inte kompenserats fullt ut. En garantipension för den som är född 1937 eller tidigare skulle ha varit 570 kronor högre 2008. Om uppräkningsen följt inflationen hade det förmodligen funnits mindre anledning till riktade åtgärder för dessa pensionärer. Men att återställa detta blir till en svår finansieringsfråga idag då även ATP/tilläggs pensionen beräknas utifrån prisbasbeloppet. Riktade åtgärder till de sämst ställda pensionärerna får samtidigt den effekten att drivkrafterna för arbete minskar i det allmänna pensionssystemet.

2. Ensamstående föräldern

Ett hushåll som brukar komma svagt ut i olika undersökningar om hur man klarar sin ekonomi och hur stort sparande man har är den ensamstående föräldern med hemmavarande barn. Ekonomin varierar naturligtvis stort mellan olika hushåll inom gruppen, men för dem som har barn inom barnomsorgen och är beroende av bostadsbidrag är margineffekterna stora. Det är inte lätt att påverka sitt ekonomiska utrymme genom en ökad inkomst. Utvecklingen under åren har inte varit lika god som för en familj med två löntagare som inte varit bidragsberoende.

För att hjälpa par som separerat och som har barn finns flera ekonomiska bidragssystem, underhållsstödet och bostadsbidraget. Utvecklingen av dem har dock inte kunnat matcha förbättringen under årens lopp som ett hushåll med två vuxna löntagare haft. Det har i stället rört sig om en urholkning av stöden.

➤ *Disponibel inkomst*

Ensamhushållen har inte haft samma utveckling av disponibel inkomst som hushåll med två vuxna. Under de senaste tio åren har flera positiva förändringar skett för löntagarna. Politiska beslut har sänkt inkomstskatterna i flera omgångar, framförallt genom den gröna skatteväxlingen och, efter 2006, införandet av jobbskatteavdrag. Genom goda löneavtal och en penningpolitik som hållit inflationen på en låg nivå har också reallöneutvecklingen varit positiv. Detta medför självfallet att förbättringen för ett hushåll med två löntagare blivit större än för ett hushåll med en.

Enligt Statistiska Centralbyrån (Statistisk Årsbok 2008, tabell 387) har ensamstående kvinnor med barn i åldern 0-19 år fått en ökad disponibel inkomst mellan 1991 och 2005 med 7,4 %. Disponibel inkomst är då beräknad per konsumtionsenhet. Ett hushåll med sammanboende med barn har under samma tid fått en ökning med 19 % och sammanboende utan barn med 21 % av disponibel inkomst.

På Institutet för Privatekonomi inom Swedbank har ekonomin för olika typhushåll beräknats ända sedan 1971. Även här framkommer att ensamhushållen med hemmavarande barn halkat efter i standardutveckling. Sedan 1991 har disponibel inkomst för den ensamföräldern fram till 2006 ökat med 1 440 kronor per månad, medan den för familjen med två vuxna har ökat med 5 540 kronor. Då är siffrorna omräknade till dagens penningvärde. Ökningarna motsvarar 7,9 respektive 21,7 %, vilket är i nivå med SCB's ökningstal. Se diagram överst på sidan 22.

➤ *Standarden efter nödvändiga levnadskostnader*

År 1991 hade barnfamiljen med en vuxen löntagare något mer över per person efter nödvändiga levnadskostnader jämfört med barnfamiljen med två vuxna, 1 720 kronor jämfört med 1 570 kronor, i dagens penningvärde. Beräkningarna bygger på de nödvändiga levnadskostnader som Institutet för Privatekonomi räknar på i januari varje år. Utvecklingen 1991-2006 visar att "kärnfamiljen" nu har 3 000 kr över per person och familjen med den ensamstående vuxne 1 940 kr per person. Det innebär nära på en fördubbling för den förra familjen men enbart en ökning med 13 % för den senare. Se diagram nederst på sidan 22. Skillnaden mellan dessa typhushåll, som bor i hyreslägenheter, har ökat kraftigt, framförallt sedan mitten av 1990-talet. Orsaken till detta hänger bl a ihop med införandet av maxtaxan som gav större utgiftsminskning för kärnfamiljen, urholkade bidrag och därigenom höga marginaleffekter.

➤ *Stora bidrag ...*

En ensamstående förälder med två barn och en vanlig lönenivå har trots en sårbar ekonomi en hel del stöd från samhället. Med en månadslön 2008 på 20 300 kr och en hyra på 4 900 kr blir den disponibla inkomsten drygt 20 600 kronor, d v s den överstiger till och med bruttolönen något. Man kan säga att föräldern fått tillbaka hela sin skattebetalning. 1991 översteg den disponibla inkomsten bruttolönen än mer, med 17 %.

➤ *... men de har urholkats*

Bostadsbidraget och underhållsstödet har för detta hushåll varit viktiga för ekonomin, men stöden urholkas med åren.

Sedan 1996 har inkomstgränser och hyresnivåer inte förändrats vad gäller bostadsbidraget. Enbart det fasta barnbeloppet har förändrats och vid vissa tillfällen höjts.

Skulle gränserna följt hyreskostnadsutvecklingen och inkomstutvecklingen skulle bostadsbidraget idag vara 670 kronor högre för detta hushåll per månad.

Underhållsstödet utgjorde fram till 1994 40 % av basbeloppet. Efter 1994 har underhållsstödet varit ett fast belopp på först 1 173 kronor per barn och månad och från 2006 1 273 kronor. Om det hade följt prisbasbeloppet fullt ut skulle nivån ha varit 94 kronor högre per barn och månad. För vår tvåbarnsfamilj har dessa två stödformer urholkats med totalt 860 kronor per månad till i år.

Bidragssystemens urholkning för ensamstående förälder

Underhållsstödet om det hade följt basbeloppet		
	40% <u>Dagens regler</u>	
Prisbasbelopp 2008	41000	
Underhållsstöd kr/mån	1 367	1 273
Skillnad		-94 kr/mån
		-187 för två barn
Bostadsbidraget om det hade följt hyres- och inkomstutveckling		
	<u>Gamla regler</u>	<u>Dagens regler</u>
Bostadskostnad	4 900	4 900
Bostadsbidrag 2008	1 270	600
Skillnad		-670 kr/mån
Sammantaget		-857 kr/mån

Källa: Institutet för Privatekonomi, Swedbank

Barnbidraget har däremot inte urholkats. Det höjdes senast 2006. För två barn är det i år 185 kronor högre reallt per månad jämfört med 1991, för ett barn ca 40 kronor.

➤ *Marginal effekterna är stora*

Med skattesänkningar och införandet av maxtaxan inom barnomsorgen är marginal effekterna mindre idag, 2008, än 1991. Både 1991 och 2006 låg den på ca 60 %, dvs av en inkomstökning på 1 000 kronor gick 600 kronor bort i form av skatt, minskat bostadsbidrag och ökad avgift för barnomsorgen. Under årens lopp har den varit högre, t ex 1998 var margineffekten 68 %.

Marginalskatten är för detta hushåll 31,7 % i år inkl kyrkoavgift i den genomsnittliga kommunen, bostadsbidraget innebär 20 % margineffekt och fritistaxan 3 %.

Tillsammans betyder det att 54,7 % av en inkomsthöjning försvinner i höjd avgift och skatt samt minskat bidrag. Det ska jämföras med högsta marginalskatt som i år är 60,84 % (Dals-Ed som har en kommunalskatt på 35,84 kr, inkl kyrkoavgift).

Marginal effekter för ensamstående föräldrar med hemmavarande barn

Marginal effekt för ensamstående förälder med barn på fritis			
	1991	2006	2008
Skatt	34,3	36,96	31,74
Bostadsbidrag	20	20	20
Barnomsorg	6	3	3
	60,3	59,96	54,74

Förutsättning: Genomsnittlig kommunalskatt inkl kyrkoavgift.

Källa: Institutet för Privatekonomi, Swedbank

Slutsats:

Stödet till föräldrar som separerat är stort, men har urholkats med åren genom politiska beslut. När reallönerna stiger och skatterna sänks på arbetsinkomster blir effekterna större i både kronor och som andel av disponibel inkomst när det är två vuxna löntagare i ett hushåll. Skillnaderna har därigenom ökat.

De mer riktade stöden till barnfamiljer med en vuxen har inte återställts fullt ut sedan neddragningarna skedde på mitten av 90-talet. Underhållsstöd och bostadsbidrag har höjts med engångsbelopp, men halkar ändå efter. Fördelningspolitiska beslut har varit mer generella till barnfamiljerna än specifikt avsedda att stötta barnfamiljer med låga inkomster. Införandet av maxtaxan gynnade höginkomsttagare mer än låginkomsttagare. Höjningarna av barnbidragen gäller lika för alla i kronor räknat.

För den som är bidragsberoende är marginaleffekterna fortfarande i storleksordningen som en höginkomsttagares marginalsatt, trots att effekten minskats på senare år genom maxtaxan och jobbskatteavdraget. Sammantaget ger dessa förutsättningar inget stöd för att skillnaderna kan komma att minska framöver, utan snarare öka ytterligare.

3. Unga vuxna

3.1 Studenter

Ekonomi för studenterna har försämrats under årens lopp. Framst beror det på att boendekostnaderna stigit mer än genomsnittliga prisökningarna. Kostnaden för boende och mat utgör stora poster i studentens ekonomi. Uppräkningen av studiemedel bygger på en varukorg som inte speglar studentens. Bostadsbidrag finns för att underlätta, men där har regelverket inte hängt med i utvecklingen av framförallt lönerna.

1994 höjdes bostadsbidragets storlek för hushåll utan barn. Då steg samtidigt genomsnittliga hyran på studentbostäder så effekten blev inte så stor i studentens plånbok. Det berodde bland annat på att hyrorna var högre på de många nya studentrum som då byggdes. Sedan 1997 ligger både inkomstgränsen och högsta bidragsgrundande boendekostnad stilla. När studiemedlen har höjts har beräkningen förändrats så att det skulle bli neutralt för studenten. Studiebidraget räknas därför inte med fullt ut i inkomstprövningen. För studenten som inte arbetar extra påverkar studiebidraget ändå inte bostadsbidragets storlek, men för dem som t.ex. har arbetsinkomster under sommaren har det betydelse att inkomstgränsen inte har räknats upp med inkomstutvecklingen.

➤ *Disponibel inkomst*

Utvecklingen av en högskolestuderandes studiemedel mellan 1991 och hösten 2006 har varit negativ. Jämförelse har gjorts med nivån hösten 2006 då både lån och bidrag höjdes.

Studielån och studiebidrag har tillsammans minskat med 170 kronor per månad i dagens penningvärde, omräknat till nio månaders studietid. För en student, boende i korridorrum, har den disponibla inkomsten inklusive bostadsbidrag ökat med ca 500 kronor per månad.

Utveckling av ekonomin för högskolestuderande i korridorrum

Disponibel inkomst exl bostadsbidrag		1991	2006 höst	Förändring
Inkomster				
Studielån	4,5 mån	6 090	5 567	-523
Studiebidrag	4,5 mån	2 562	2 913	351
Summa inkomster, kr/mån		8 652	8 480	-172
Kvar efter nödvändiga levnadskostnader:		1 418	378	-1 040
Disponibel inkomst inkl bostadsbidrag		1991	2006 höst	Förändring
Inkomster				
Studielån	4,5 mån	6 090	5 567	-523
Studiebidrag	4,5 mån	2 562	2 913	351
Bostadsbidrag		0	684	684
Summa inkomster, kr/mån		8 652	9 164	512
Kvar efter nödvändiga levnadskostnader:		1 418	1061	-356

Källa: Institutet för Privatekonomi, Swedbank
I 2008 års penningvärde (jan 2008).

➤ *Standarden efter nödvändiga utgifter*

Men efter det att nödvändiga levnadsomkostnader är betalda har standarden för studenten i korridorrum och med bostadsbidrag minskat med 360 kronor per månad. För den student som inte kan få bostadsbidrag utgör försämringen 1 040 kronor per månad.

För en student är den troliga utvecklingen ändå att så småningom få in en fot på arbetsmarknaden och därigenom trygga sin inkomst, men omställningstiden kan behöva överbryggas. Då är det ett problem för den enskilde individen att samhällets skyddsnet är avhängigt en förvärvsinkomst. Både den som avslutat högskolestudier, den som just gått ut gymnasiet eller grundskolan och den som nyligen anlänt till Sverige står utanför stora delar av trygghetssystemen. För studenten har tryggheten minskat genom att studerandevillkoret i arbetslöshetsförsäkringen togs bort 2007.

Viss utökad trygghet har studenten fått genom att 138 procent av studiebidraget blivit pensionsgrundande från och med 1995. Fyra studieår kan ge ca 350 kronor i pension vid 65 års ålder. Men det gäller enbart om man faktiskt tar ut studiebidraget. För studerande med barn finns från och med år 2006 tilläggsbidrag att söka.

3.2 Unga vuxna med svårigheter att komma in på arbetsmarknaden

Många unga kan ha svårt att komma in på arbetsmarknaden. Den som t ex går från gymnasiet eller högskolan direkt till arbetslöshet, har ingen möjlighet att få inkomstrelaterade ersättningar.

Grundnivån i föräldraförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och sjukersättning är mycket låg. Skulle man idag ändå ha uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsersättning, men haft en låg extrainkomst, så är grundnivån 320 kronor per dag. 1991 låg grundersättningen, KAS, på 191 kronor per dag. Dagens ersättning är högre i fast penningvärde och motsvarar cirka 7 000 kronor per månad före skatt. Det är drygt 1 300 kronor högre, reallt, än om 1991 års nivå hade behållits.

För den unga person som inte har eller har haft ett arbete kan försörjningsstödet bli den enda inkomstkällan. År 1991 fanns socialbidraget som då utgjorde viss procent av basbeloppet och skulle täcka olika levnadskostnader. Det var upp till varje kommun att följa de allmänna råden. Under årens lopp blev vissa kostnader, t ex livsmedel, överkompenserade då inflationen steg mycket på grund av ökade boendekostnader som inte ingick i bruttonormen. Därför ändrades beräkningen 1996 och 1998 lades hela systemet om till det som idag heter försörjningsstöd. Det blev då en risknorm för vissa kostnader, uttryckta i krontal. Förslag på nya förändringar finns presenterade i Socialdepartementets skrivelse Ds 2008:29.

Utvecklingen av beloppet i riksnormen mellan 1991 och 2008 har varit något positiv. För en ensamstående person har försörjningsstödet ökat 170 kronor reallt, motsvarande fem procent. Det beror främst på att beloppen för hygien/hälsa, dagstidning/telefon/tv och fritid har ökat.

Socialbidrag/försörjningsstöd för en vuxen

	1991	2008
En person	2 090	2 700
Hushållskostnader	430	850
Summa	2 520	3 550
Fast pv, 2008	3 380	3 550
Skillnad		170

Källa: Socialstyrelsen och Institutet för Privatekonomi, Swedbank

De olika posterna som ingår i riksnormen, respektive som måste begäras speciellt, har varit olika under årens lopp. Här har vi tagit med jämförbara utgiftsposter. Till det kan man söka bidrag för andra. Idag ingår färre poster i normen och fler måste man söka bidrag speciellt för. Normen är idag mer av ett rent överbrygningsstöd, men har behållit nivån, reallt sett.

3.3 Unga vuxna med aktivitetsersättning

Den som tidigt råkar ut för skada eller sjukdom och inte hinner påbörja ett yrkesarbete som kan ge inkomstrelaterad ersättning är hänvisad till garantinivån i aktivitetsersättningen. Då har man även rätt att få bostadstillägg för att klara boendekostnaden.

En person som på grund av handikapp får aktivitetsersättning kan också få handikappersättning för att kompensera för merkostnader. Den ligger storleksmässigt på tre olika nivåer. Ersättningen följer prisbasbeloppet och är på samma nivåer 2008 som 1991.

Med en 36-procentig handikappersättning för en 20-åring blir den disponibla inkomsten i år 570 kronor högre jämfört med 1991. Disponibel inkomst utan handikappersättning är strax under nivån för garantipensionären.

Aktivitetsersättning, garantinivån

	1991	2008
Aktivitetsersättning	5 370	7 180
BTP	1 910	3 910
Handikappersättn	970	1 230
Skatt	-700	-1 620
Disponibel inkomst	7 550	10 700
I fast pv, 2008	10 130	10 700
Förbättring		570

Källa: Försäkringskassan och Institutet för Privatekonomi, Swedbank

Orsaken till förbättringen mellan 1991 och 2008 är att ersättningen för boendekostnaden har ökat. I det enskilda fallet kan det se annorlunda ut. Bostadstillägget var 1991 kommunalt och olika stort i olika kommuner. Räknat på en normal hyresnivå i landet och utifrån Göteborgs kommuns regler 1991 har bidraget ökat reellt med drygt 1 300 kronor per månad. Räknat på utvecklingen utan bostadstillägg skulle ekonomin i stället ha gått back 790 kronor.

Slutsats:

För unga vuxna som inte är i arbete har utvecklingen inte varit entydig. För en student har studiemedlet urholkats med åren, trots införande av nytt studiemedelssystem 2001 och höjning av beloppen hösten 2006. Skillnaden utgör 170 kronor i månaden. För den som har bostadsbidrag har den disponibla inkomsten kunnat öka, i vårt exempel med ca 500 kronor. Eftersom kostnaderna har ökat mer blir ändå utvecklingen av det som är kvar av disponibla inkomsten negativ, oavsett om man har bostadsbidrag eller ej.

För den som lever utan egen försörjning och måste förlita sig på försörjningsstöd har nivån hållit jämna steg med prisutvecklingen, men det är numera färre poster som ingår i bruttonormen. I vissa fall kan det idag bli mer av ifrågasättande för att få bidrag till andra poster.

För en ung person som startar sitt vuxna liv med aktivitetsersättning är den ekonomiska standarden i nivå med, eller strax under, en garantipensionärs. Rätt till bostads-

tillägg har varit avgörande för att personens ekonomiska utveckling inte ska ha hamnat på minus.

För dessa unga hushåll har utvecklingen inte hållit jämna steg med löntagarhushållen. Utsikterna kan vara goda för den som är ung, men för den som av olika skäl har svårigheter att komma in på arbetsmarknaden har marginaliseringen relativt sett ökat och politiska beslut har på senare år minskat skyddsnäten.

Reflektioner

Socialförsäkringssystemen har under många år på 1990-talet, men också de senaste åren sedan 2006, förändrats i riktning mot större eget ansvar vilket särskilt påverkar de marginaliserade grupperna negativt:

- För sjukförsäkringens del handlar det om införandet av karensdag 1996 och sänkt ersättningsnivå till 77,6 procent 2008, vilket kan jämföras med 90 procent som gällde 1990 (med olika förändringar under årens lopp),
- För arbetslöshetsförsäkringens del handlar det främst om införandet av fem karensdagar 1994 och de senaste förändringarna med lägre ersättningsnivå efter viss tid och tuffare krav i beräkning av ersättningsgrundande inkomst.

Föräldraförsäkringen, har förutom sänkt ersättningsnivå, blivit mer generös genom att antalet dagar har utökats i olika omgångar: Taket och lägsta nivån på ersättningarna har höjts, 2002 - 2006. Likaså har barnbidraget höjts mer än prisökningarna. Dessa förändringar har hjälpt marginaliserade grupper, i likhet med övriga föräldrar.

Skatthöjningar under 1990-talet, efter skattereformen, skedde genom begränsad uppräkning av basbelopp, skiktgränser samt införande av värnskatt och allmänna egenavgifter. Under 2000-talet har i stället skattesänkningarna varit av flera slag: Höjda grundavdrag i gröna skatteväxlingen, compensation för pensionsavgiften och jobb-skatteavdraget har lett till lägre skatteuttag och även lägre marginalsatser. Dessa förändringar gäller framförallt dem som har inkomst av arbete. För dem som har andra beskattade ersättningar har enbart förändringar i grundavdraget påverkat skatteuttaget. Det medför att skillnaderna i nettoinkomst har ökat mellan olika grupper i samhället.

9. Valdeltagande bland ekonomiskt utsatta

Ovan har vi konstaterat att inkomstutvecklingen för vissa grupper inte hängt med genomsnittet och att andelen marginaliserade har ökat sedan början av 1990-talet. Frågan är hur dessa grupper idag påverkar våra politiker. Ett sätt är att undersöka om det finns skillnader mellan marginaliserades och övrigas valdeltagande – om politikerna av dessa skäl måste ta hänsyn till de marginaliserade.

Med få undantag (kvinnor över 75 år och Blekingebor t ex) är de marginaliserade mindre benägna att rösta än övriga i samhället. Särskilt marginaliserade unga och medelålders män 22-49 år röstar i betydligt mindre utsträckning än övriga män i samma åldersgrupp. Emellertid kan de ändå inte räknas ut. Drygt hälften av dem går till valurnorna.

Skillnader i valdeltagande mellan marginaliserade och övriga utifrån åldrar

Val till riksdagen 2006, 22-64, 67- år		Röstande i % av röstberättigade					
		Utanför		Övriga		Alla	
Män	22-49	51.6	±4.2	81.6	±0.6	80.6	±0.6
	50-64	63.9	±3.5	88.2	±0.7	86.3	±0.7
	67-74			87.7	±2.2	87.5	±2.2
	75-	61.3	±17.1	80.9	±2.3	80.4	±2.3
Kvinnor	22-49	68.3	±3.8	85.0	±0.6	84.4	±0.6
	50-64	73.3	±2.7	91.5	±0.6	89.4	±0.6
	67-74	88.0	±6.6	89.0	±2.1	88.9	±2.0
	75-	74.9	±5.2	67.6	±2.3	68.7	±2.1
Totalt	22-49	60.1	±2.9	83.3	±0.4	82.4	±0.4
	50-64	69.4	±2.2	89.8	±0.5	87.8	±0.5
	67-74	86.4	±6.4	88.3	±1.5	88.2	±1.5
	75-	73.5	±5.0	73.3	±1.7	73.3	±1.6
Totalt		69.3	±1.7	84.3	±0.4	83.3	±0.4

Källa: SCB och Swedbank

När det gäller var personerna är födda, är de som är födda i Europa utanför Norden minst benägna att rösta – något som gäller både marginaliserade och övriga.

Skillnader i valdeltagande mellan marginaliserade och övriga utifrån födelseland

Val till riksdagen 2006, 22-64, 67- år		Röstande i % av röstberättigade					
		Utanför		Övriga		Alla	
Män	Sverige	60.4	±3.1	85.6	±0.5	84.6	±0.5
	Norden exkl Sverige	54.2	±16.0	75.2	±4.6	73.8	±4.4
	Europa exkl Norden	50.3	±9.5	64.6	±3.7	62.9	±3.4
	Övriga	56.7	±9.6	65.2	±3.3	64.3	±3.1
Kvinnor	Sverige	77.3	±2.3	86.2	±0.5	85.6	±0.5
	Norden exkl Sverige	61.4	±12.4	75.4	±4.3	73.3	±4.1
	Europa exkl Norden	55.5	±8.5	68.1	±3.3	66.3	±3.1
	Övriga	67.8	±8.7	69.4	±3.1	69.2	±2.9
Totalt	Sverige	71.7	±1.9	85.9	±0.4	85.1	±0.4
	Norden exkl Sverige	59.8	±10.3	75.3	±3.1	73.5	±3.0
	Europa exkl Norden	53.3	±6.3	66.4	±2.5	64.7	±2.3
	Övriga	62.8	±6.5	67.4	±2.3	66.9	±2.2
Totalt		69.3	±1.7	84.3	±0.4	83.3	±0.4

Källa: SCB och Swedbank

Det är också möjligt att undersöka valdeltagandet utifrån den regionala dimensionen. Minst benägna att rösta är marginaliserade i Stor-Malmö, medan Götaland har den högsta andelen.

Skillnader i valdeltagande mellan marginaliserade och övriga utifrån födelselän

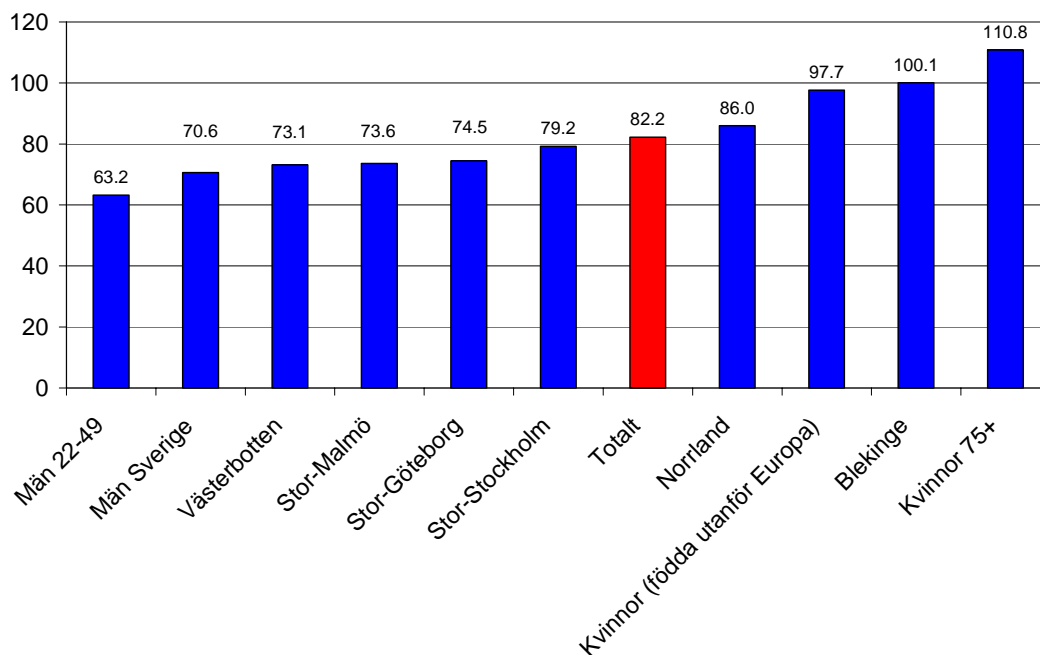
Val till riksdagen 2006, 22-64, 67- år						
	Röstande i % av röstberättigade					
	Utanför		Övriga		Alla	
Stor-Stockholm	67.2	±4.4	84.9	±0.8	84.0	±0.8
Stor-Göteborg	63.2	±5.7	84.8	±1.1	83.4	±1.1
Stor-Malmö	62.3	±6.3	84.6	±1.3	83.1	±1.3
Götaland	72.2	±2.9	84.5	±0.6	83.7	±0.6
Svealand	69.7	±3.9	83.8	±0.9	82.9	±0.8
Norrland	71.3	±4.6	82.9	±1.0	82.0	±1.0
Hela riket	69.3	±1.7	84.3	±0.4	83.3	±0.4

Källa: SCB och Swedbank

Eftersom det är intressant att studera hur marginaliserade röstar i jämförelse med övriga har vi även tagit kvoten mellan de två grupperna. Nedan visar vi några extrema grupper, där kvoten endera är mycket låg eller mycket hög för respektive grupp.

Valdeltagande vid riksdagsval 2006:

Kvoten mellan andel röstande bland marginaliserade och andel röstande bland övriga

Källa: SCB och Swedbank

Slutsats:

Även om marginaliserade med få undantag är mindre benägna att rösta är de inte oviktiga för politikernas möjligheter att få röster. Mer än hälften av de marginaliserade – och i genomsnitt strax under 70 % av de marginaliserade – röstar.

10. Frågor för den fortsatta diskussionen

Nedan följer ett antal frågeställningar som kan tjäna som ingång till den diskussion mellan politiker som planeras på ett seminarium under Almedalsveckan.

1. Oavsett regering har de fördelningspolitiska målen varit relativt oprecisa. Är det möjligt och önskvärt att sätta upp tydligare mål för inkomstfördelning?
2. Ginikoefficienten, som är ett mått på inkomstfördelningen, uppvisar en trendmässig uppgång, dels av inhemska skäl dels till följd av en ökad global efterfrågan på högproduktivt arbete. Är det lättare att acceptera en stigande Ginikoefficient när de högst betalda får det bättre, än om det huvudsakligen beror på att de lägst betalda halkar efter? Finns det ett tak för hur långt Ginikoefficienten (och andra mått som visar på en ojämna inkomstfördelning) får stiga? Är det acceptabelt eller till och med önskvärt att gå mot 0,35 eller 0,4 inom några år? Eller är ambitionen att ta oss tillbaka till 0,22 som i början av 1990-talet?
3. En välfärdsstat med god ekonomisk tillväxt borde fokusera sina insatser på att underlätta för de marginaliserade och minska fattigdomen (främst absolut fattigdom men även relativ fattigdom). Är de medel som regering och opposition förordar de mest effektiva för att åstadkomma detta? Att enbart satsa på utanförskapet och arbetslinjen kommer att bidra till att en relativt stor grupp fortfarande är marginaliserade, eftersom många inte kommer tillbaka till arbetsmarknaden och samtidigt får sänkta ersättningsnivåer. Att höja ersättningarna tillbaka till tidigare nivåer minskar drivkrafterna till arbete. Hur åstadkomma en balans som tar hänsyn till de mest utsatta i ekonomiska termer?
4. Under en längre tid har flera av bidragssystemen urholkats. I vilken utsträckning är det önskvärt att det finns en följsamhet till allmän inkomst- och prisutveckling? Eller är det att föredra att justera nivåerna vid behov?
5. Det synes pågå en förskjutning från generella välfärdssystem som medel för fördelningspolitiken till mer målinriktade åtgärder (för fattiga ålderspensionärer, för ensamstående föräldrar). Behöver vi inte en diskussion för att tänka igenom för- och nackdelar med de båda systemen? Går det att utgå från ett generellt välfärdssystem och sedan lappa/laga med speciella insatser som eventuellt förändrar drivkrafterna för andra grupper och som kan öka margineffekterna?
6. Oavsett regering har mycket av fördelningspolitikens medel inriktats på åtgärder på makronivå (ersättningssystem, bidrag, skatter). Alltmer talar för att det behövs fler åtgärder på mikronivå för att minska fattigdom och utsatthet. Det kan handla om att få institutioner att samarbeta och förbättra sin analyskapacitet. Det kan handla om att inte ansvar faller mellan stolarna mellan institutioner (kommuner/landsting/myndigheter). Det kan framför allt handla om att samarbeta kring missbruk, psykiatri, bostadspolitik, utbildning och arbetsmarknad. Mycket görs på olika håll som förbättrar t ex de hemlösas förutsättningar att få tillgång till bostad och arbete. Samtidigt skulle mycket mer kunna göras. Hur ser regeringen och oppositionen på balansen mellan makro och mikro, och på möjligheterna att påverka det strukturella och det institutionella?
7. Ett sätt att förbättra fördelningspolitiken är att ta fram bättre mått på ekonomisk utsatthet. Idag fångas sannolikt individer in som inte har en låg levnadsstandard, samtidigt som många som borde vara med inte är det på grund av att

---

de inte söker bistånd, inte har kontakt med myndigheter eller fortfarande befinner sig i riskzonen att bli marginaliserade eller ekonomiskt utsatta. Med ett lägenhetsregister som fungerar finns möjligheter att bygga upp mått som ger en bättre bild av verkligheten. Finns det redan nu planer på att ge SCB i uppdrag att tillverka löpande och ofta återkommande undersökningar på de marginaliserade och ekonomiskt utsatta? Om inte, vilka initiativ borde tas som ger oss bättre kunskap om fattigdom och marginalisering?

8. Förutom den negativa utvecklingen för den marginaliserade grupp vi tagit fram statistik för syns också tecken på ökad hemlöshet både i stora och mindre städer. Inkomstfördelningen blir allt ojämna, och inte enbart till följd av kapitalvinsternas utveckling. Finns det möjligheter att skapa enighet kring vad som faktiskt har hänt när det gäller inkomstfördelningen och ökningen av den relativa fattigdomen? Finns det också enighet kring behovet av utbildning (på alla nivåer) för att på lång sikt förbättra förutsättningarna för en jämnare inkomstfördelning?

Referenser

Atkinson, T, (2002), How Basic Income is Moving up the Policy Agenda: News from the Future, Paper for the Ninth Congress of the Basic Income European Network, Geneva 12-14 september 2002

Arbetarrörelsens Ekonomiska Råd (2008), Inkomstfördelningsrapport, delrapport 1 till en ny låginkomstutredning (författad av Anna-Kirsti Löfgren och Mats Larsson)

Banerjee, A & E.Duflo (2003), Inequality and Growth: What can the Data Say?, Journal of Economic Growth, vol 8, pp 267-299, 2003

Barro, R.J (1999), Inequality and Growth in a Panel of Countries, Paper presented at the American Enterprise Institute, Harvard University

Björklund, A (1998), Income distribution in Sweden: What is the achievement of the welfare state, Swedish Economic Policy Review, vol 5 , pp. 39-80, 1998

Cornia, G A & J. Court (2001), Inequality, Growth and Poverty in the Era of Liberalization and Globalization, Wider Policy Brief 4, 2001

Eriksson, I & T. Pettersson (2000), Income Distribution and Income Mobility – Recent Trends in Sweden in Hauser & Becker (eds) The Personal Distribution of Income in an International Perspective, Springer, Berlin-Heidelberg, Tyskland

Folksam, Vår trygghet 1990/91-1997

Förster, M % M.M.D'Ercole (2005), Income Distribution and Poverty in OECD Countries in the Second Half of the 1990's, OECD Social, Employment and Migration Working Papers

Halleröd, B, D.Gordon & V.M Ritakallio (2006), Relative deprivation: A comparative analysis of Britain, Finland and Sweden, Journal of European Social Policy, vol. 16(4), pp. 328-345, Sage Publications

Halleröd, B & A. Westberg (2006), Youth Problem: What's the Problem? A Longitudinal Study of Incomes and Economic Hardship among Swedish Youth, Acta Sociologica, vol. 49 (1), pp 83-102, Sage Publications

Långtidsutredningen SOU 2003:10, Fördelningen ur ett livscykelperspektiv

Martínez, R & J.Ruiz-Huerta (2000), Income, Multiple deprivation and poverty: An empirical analysis using Spanish data, Paper presented for the 26th General Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, Cracow, Polen 27 augusti – 2 september 2000

Person, G (2004), Öppningsanförande på den Socialdemokratiska kongressen 16 april 2004.

Regeringskansliet (2008), Inkomstfördelningen och ekonomiska drivkrafter, särtryck till budgetpropositionen för 2008 samt särtryck till åren 1997/98, 1999/2000, 2003/04, 2004/05, 2005/06

Ringen, S (1988), Direct and Indirect Measures of Poverty, Journal of Social Policy, vol 17 (3), pp. 351 – 66

-
- SCB 2005, Ungdomars ekonomiska välfärd
- SCB (2008), Inkomstfördelningsundersökningen 2006
- Sen, A (1985), The Standard of Living, The Tanner Lectures on Human Values, Cambridge University
- Socialdepartementet, Värdesäkring av riksnormen, DS 2008:29
- Socialstyrelsen (2006), Hemlöshet i Sverige 2005 – omfattning och karaktär
- Socialstyrelsen, Socialrapport 2006
- Swedbank, Institutet för Privatekonomi: Fickekonomen 1991-2008
- Swedbank, Institutet för Privatekonomi: Ungdomsekonomen 1991-2008
- Swärd, H (2000), Utvecklingen av den svenska hemlösheten under 1990-talet i SOU 2000:37 Välfärdsbokslut, välfärdens förutsättningar, Arbetsmarknad, demografi och segregation
- Världsbanken (2000/2001), World Development Report, kapitel 3.

Swedbank AB

105 34 Stockholm
tfn 08-5859 1000
www.swedbank.se

Cecilia Hermansson
tfn 08-5859 1588
cecilia.hermansson@swedbank.se

Ylva Yngveson
Tfn 08-5859 1604
ylva.yngveson@swedbank.se

Swedbank Analys ges ut som en service till våra kunder. Vi tror oss ha använt tillförlitliga källor och bearbetningsrutiner vid utarbetandet av analyser, som redovisas i publikationen. Vi kan dock inte garantera analysernas riktighet eller fullständighet och kan inte ansvara för eventuell felaktighet eller brist i grundmaterialet eller bearbetningen därav. Läsarna uppmanas att basera eventuella (investerings-)beslut även på annat underlag. Varken Swedbank eller dess anställda eller andra medarbetare skall kunna göras ansvariga för förlust eller skada, direkt eller indirekt, på grund av eventuella fel eller brister som redovisas i Swedbank Analys.